16ی سـێ داوای لـێبوردن بکەن لـە خەڵکی هەڵەبجە … عەلی مەحمود محەمەد

مرۆڤ کە بیرکردنەوەی باشی هەبوو بۆ کردارەکانی, ویستی لەسەر چاکەکاری و خزمەتی مرۆڤ بێت ,کرداری خراپ ناکات ,چونکە بیرکردنەوە دەگۆڕێت بۆ هەست و کاریگەری لە سەر کردارە خودییەکان تاك و گروپ دادەنێت, بەڵام شەڕی هەڵەبجە یەکێك لە بیرکردنەوە نەفرەتلێکراوەکانی هەندێك سیاسیەکانی ئەوکاتی کورد بوو کە کرا, بیر□ک□یەکی خراپەکاری بوو ئەنجامدرا, بۆیە چاوەڕوانی ئەنجامی باشی لێناکرا چونکە نیەت لە کارەکە چاکەکاری نەبوو, بەهۆی ئەوەی بیرکردنەوەی خراپی لە پشتەوە بوو, ئەویش لە پێناو بەرژەوەندی گروپەکان کە خۆی لە چەند پارتێکی سیاسی دەبینییەوە ” ینك, پدك, حسك, بزووتنەوەی ئیسلامی”گەل تێکەڵاو بە شەڕێکی ماڵوێرانکەر کرا, کە دوو دەوڵەتی دەوڵەمەندی ئێران و عێراقی هاو□ی بوو, لە زۆر لاوە ئۆپەراسیۆنە هاوبەشەکانی ئەم لایەنانە لە گەڵ ئێران دەیخوێنیتەوە شوێن پەنجەی شەیتانانە بە تاوانەکەوە دیارەو ناشرینیەکانی بە عەبای دڕاوی ئێستای ئەم سیاسیانە بۆ هەتا هەتایە ناشاردرێتەوە, مێژووی تاوانی هەڵەبجە مێژوویەکە لە ناو گازو ئێسك و پروسك و ناشرینی و تاواندا غەرق بـووە, لە هەمـوو 16ی 3 یەکدا سـەر دەردێنێتەوە, هەموو بکەران و بەشداربووانیش تا ئێستا سزای خۆیان وەرنەگرتووەو قەرەبووی مادی و مەعنەوی قوربانیان نەکراونەتەوەو راستییەکانیش تا ئێستا لە دەمی ئەکتەرەکانەوە بڵاو نەکراوەتەوە وەك خۆی.

ئەوانەی تاوانیان ئەنجامدا لە هەڵەبجە ,لە بەعسەوە بۆ ئێران و بۆ حیزب و تاکی لایەنە کوردییەکان ((چونکە تاوانی دزی دەخرێتە ئەستۆی تاکەکان, بەڵام لێپرسینەوەو سزا لە نەخشەی تاوانەکە لە ئەستۆی لایەنەکانە, کە نەیانکرد ئەوجا دەبنە شەریکە بەش لە کۆی تاوانەکە)), ئەوان هەموو لەو رۆژانە مرۆڤایەتیان لە ناخی خۆیاندا کوشت, بۆیە هەر هەوڵێك بۆ سووككردنی تۆمەتەکەیان بدرێت و داکۆکیان لێبکرێت دەچێتە چوار چێوەی خیانەت لە قوربانیانی تاوانەکەو رزگارکردنی تۆمەتبار لە لێپرسینەوەو دەرخستنی راستیی□کان, راستی تاوانێك وەك گەورەترین تاوانی چەکی کیمیاوی بەرامبەر بە شارێکی سڤیل نشین لە مێژووی مرۆڤایەتیدا.

تاوانی هەڵەبجە هەر ئەوە نییە کە نغرۆ بوونی شار لە گازی کیمیاوی و 5000 قوربانی و ئازارەکانی کامیل عەبدوالقادرەکان و عەلییەکان و لوقمانەکان و حیکمەتەکان و ئاراسەکان و ...... ڕوی دڕندەیی ڕژێمی بەعس دەربخات, ئەوانەی ئەمڕۆ قازانجیان بینیوە لە ڕوخاندنی سەدام بێن لە هەڵەبجە, لەسەر مۆنمێنتی قوربانیان و کەلاوەکانی نەعلەتی رژ□م□ی بەعس بکەن و شەرعیەت بە دەسەڵات و کردارەکانیان و جەنگەکانیان بدەن, سیاسیەکانی کورد هەمیشە قازانج و تام لە بینینی ڕۆڵی قوربانیەوە دەبینن, ئاخ و ئۆف بۆ هەڵەبجەی دیکە دەککێشن تا بازرگانی زیاتری پێبکەن, تۆمەتبارانی 16-3ش کە دزیان کرد و هەڵەبجەیان بە هەڵەکانیان بۆ ئەو مەرگە ساتە برد بە هێنانی سوپای ئێران, ئەو رۆژانەی دواتر خۆیان بە بەشێك لەو قوربانیانە دەناسێنن, بۆ ئەوەی چیاووکی سیاسیان پێ بدرێت.

ئەو جەنگاوەرانەی لە پەلاماری هەڵەبجەدا, ڕزگار کردنی دراوی ناو بانکەکەی هەڵەبجەیان بە بەهاتر دەزانی لە ڕزگار کردنی خەڵکی هەڵەبجە, وێنای کەسایەتی راستەقینەی ئەو فەرماندارانە دیاری دەکات, واتا لە پلە بەندی بەهاکاندا لای ئەوان هەمیشە پارە گرنگترە لە مر□ق و□ك دواتر رونتر سەلماندیانەوە لەو کاتەی کرانەوە حوکمداری کوردستان پاش راپەڕینی خۆرسکی خەڵکی کوردستان, پارەیەك هەمیشە تاقیکردنەوەی باڵا بووە بۆ فەرماندارانی کورد و هەمیشە بەرەو بێباوەڕی و خیانەتیانی بردووە وەك عەلی وەردی دەڵێت : تا بەرژەوەندی زیاتر بێت باوەڕ لاواز تر دەبێت .

چیرۆکی تاڵانکردنی بانکەکەی هەڵەبجە, تاکو دنیا دنیایە, لە پاڵ وێنەکەی عومەر خاوەر, دەربڕی مەزڵومیەتی خەڵکی ئەم شارەیە, کە لە چرکە ساتێکدا روح و ماڵ و سەرمایەکانیان هەموو پێکەوە هوزەمان دزران, بڕینی بانکی هەڵەبجە لە دیرۆکی تاوانەکاندا بوو بە سومبولی تاڵان و بڕۆی شار لە لایەن هێز گەلێکەوە گوایە بۆ بەختەوەری و یەکسانی دەستیان داوەتە چەك و پەیمانی بوون بە رۆبن هودیان دابوو بە گەل لێ دواتر لە مافیا خراپتر بوون, بوون بە کارگاو کارخانەی بەرهەمهێنانی دزی نا قۆڵا , کەچی لە پڕ دەبن بە گەورەترین دز, هەروەك چۆن عومەر خاوەر بووە بە سومبولی 5000 شەهید بەهۆی منداڵەکەیەوە , ئاوا ئەوانیش بوون بە ناشرینترین دزی کوردی .

تاوانی هەڵەبجە پڕە لە چیرۆکی سەیر و سەمەرە ,چ لە لایەن بەعس و ئێرانەوە , یان لە لایەن لایەنە بەشداربوەکانی کوردییەوە , بەمەش هەندێك پێشمەرگەی تاوانکار بوونە جەلاد جەماوەریش بووە قوربانی دەست قوربانی وەك ئێدوارد سەعید دەڵێت “بوونە قوربانی قوربانی “, جیهانی غەریب و عەجائیب , ناشرینی بێ وێنە. ناشرینیەکانی ئەو

کات, بە دەسەڵات و هێزو دەوڵەمەندی ئەمڕۆی تۆمەتباران هەرگیزاو هەرگیز ناشاردرێتەوە و جوان ناکرێت , وەك پشکۆی بن خۆڵەمێش , بە زەبروزەنگیش پرسیارەکان لە قوڵگی جەماوەر خەفە ناکرێن, هەر دەبێت لاپەڕەکانی هەڵبدرێتەوە بە ئەوەی وەك خۆی چۆن بووە ئاوا بچێتە مێژوەوە. ئەزموونی ناشرین و سەرنەکەوتوو پێویستی بە شیکردنەوەی قول هەیە نەك شاردنەوە, پێویستە لێکۆڵینەوەو لێکدانەوەی لەسەر بکرێت, پێویستە بە بۆچوونی نوێوە سەیری ئەو ئەزموونە بکردرێت, هەموو ئەزموونێك بە نرخە ئەنجامگیری لێکدانەوە و لێکۆڵینەوە لە سەری بکرێت, شیکردنەوەی ئەزموونەکان باشتر کەسە سەرکەوتوو و شکست خواردووەکان لە قۆناغە مێژووییەکاندا دەناسێنێت, نەك شیعارات و لە خشتە بردنی خەڵك بە دروشمی پۆپۆلیستانە, لە ئەزموونە تاڵەکان مرۆڤەکان وەك ئەوەی هەن دەناسرێن و دەمامکەکان هەڵدەماڵرێن و رووەکان ئاشکرا دەکرێن.

هەڵسوکەوت بە تایبەت ناشرینەکانی وەك هەڵەبجە , پێچەوانەی بیروباوەڕ ,لایەن توشی قەیرانی ناسنامە دەکات, ئەمەش وایکردو وا دەکات هەموو بیروباوەڕەکانی تۆمەتبار بکەوێتە ژێر پرسیارەوە,گومان لە سەر هەموو رابردووی تاوانکار درووست بکات, هەڵەبجە بەم ئەرکە هەڵستا و ئەم پەیامەی گەیاند, تەواوی بیروباوەڕی ئەو شۆرشگێڕە ئەفسونیانەی بردە ژێر پرسیارەوە, کە تاوانیان بەرامبەری کرد, تاوان تەنها گاز بارانەکە نییە کە بەعس و خاوەند گازو چەکەکانن, بگرە هێنانی سوپای ئێران , کردنی شار بە بەرەی شەڕ, تەپبارانکرنی خەڵکی سقیل, بە بارمتەگرتنی خەڵکەکەو نەهێشتنی دەربازبونیان, تاڵان و بڕەو …. هەموو تاوانبارن .
سەرکردەکانی ئەوکات, ئەوانەی کە بڕیاری ئەم کردە سەربازییەیان دا , هیچ کات نایانەوێت باس لەم تاوانە بکرێت و بەرەو رووی رەخنە ببنەوە, یاخود هەر قسەیان لەسەر بکرێت ,چونکە لە نیەتیاندا نییە دووبارەی نەکەنەوە, جۆرج سانتیانا دەڵێت : ئەو کەسانەی کە ناتوانن ڕابردوو وەبیر خۆیان بهێننەوە, تاوانبارن بە دووبارە کردنەوەی((ل132, نهێنی سەرکەوتن لە ژیاندا-برایان ترەسی ,و.محەمەد شەهدی ,دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی رۆژهەڵات 2009)), کەواتە نهێنی دان نە نانی ئەوان و ئەمان بە راستییەکان چییە , جگە لە بردنەوەی گەل بە نەهامەتییەکی دیکە نەبێت.یەکەم کاری هێزە داگیر کەرەکەی هەڵەبجە لە دوای 15ی ئازاری 1988, نە پاکسازی شار بووە لە هێزە سەرکوتکەرەکان, نە رێکخستن و هوشیار کردنەوەی خەڵك بوو لە هەموو ئەگەرێك, نە سەردانی رێکخستنەکان و ماڵی شەهیدان بووە, نە خەمی بریندارن …. بەڵکە تاڵان بووە:پاش شکستی چاوەڕوانکراوی هێزەکانی

بەعس و دابەزینی هێزە کوردی و ئێرانییەکان و مەجلیسی ئەعلا, کارە دزێوەکـــانی تاڵـــان و دزی و فەرهـــودی فەرمانگەکـــان لە لایەن دەســـەڵاتدارانی نوێـــوە دەســـتیپێکرد کەوتنە فڕانـــدنی ســـەیارەو مومتەلەکاتی دائیرەکان,پاشان بووە کێشە و کەبەکە بۆ داگیر کردنی بیناکـــان بە کردنیـــان بە بارەگـــای حیزبـــی (لڤیـــن- ئەو هەڵە ستراتیژییەی کیمیابارای لێکەوتەوە- یاسین ڕەسول عوسمان – ژمارە 87 بەرواری 15ی مارتی 2009 ل12).

ئەوەندەی لە شەڕەی هەڵەبجە گرنگی بە پاراستنی بانکی شار و پارەی نـــاو قاســـەکەی درا لە لایەن فەرمانـــدە ســـەربازییەکانی پێشمەرگەو ئێرانەوە, بە ئەندازەی زەڕەیەکی ئەوەندە گرنگی بە سەلامەتی خەڵکی شار بدرایا, ئەوە ژمارەیەکی زۆر کەمتر لەوەی ئێستا هەیە قوربانی دەدرا, کە دواتر وەك خۆیان چەندین جار دوبارەیان کردەتەوە , ژمارە زۆرەکەش 5000 بەیان بوو بە نیعمەت و دەستکەوتی هەڵەبجە لە دەیان ملیۆن دیناری ناو بانکەکەی کردە ملیارها دۆلار, ئەوانەی ئێستا من دەیانووسمەوە, وتەی من نین , بەڵکە شایەدی و وتەی خودی فەرماندەکانی هێرشەکانن بۆ سەر شاری هەڵەبجەیە, وەك دەبینیین لە ناخۆشترین هەل و مەرجی سەربازیدا , لەسەردەمی مەرگی بە کۆمەڵی گەلدا , فەرماندەکان هەموو بیر و هۆشیان لای دەسکەوتە و ژیانی چەندین هاوەڵی خۆیان دەخەنە مەترسییەوە لە پێناو پاراستنی پارووی چەوری ناو قاسەکە : ئێوارەی یەکەمی گرتنی هەڵەبجە , یەکێك لەو شوێنـــانەی بـــایەخی زۆرمـــان پێ دا ((بـــانقی)) هەڵەبجە بـــوو – کارەساتی کیمیابارانی هەڵەبجە بەهاری 1988- شەوکەت حاجی مشیر ل . 52

دوای گرتنی شاری هەڵەبجە ینك ئەرکی پاراستنی بانکەکەی گرتەتە ئەستۆ ,بەیە هەموو تەمەتەکان بەرەو ڕووی ئەو دەکرێتەوە لە بەینی بانکەکە ((چەند پێشمەرگەیەکی ینك کە ژمارەیان 15 کەس دەبوو بە سەرپەرشتی م,ح,ع ماوەتی بە فەرمانی بەرپرسەکەیان بانکیان گرتە ئەستۆ ,لەو ماوەیەدا دووجار بە کەستەرەو لەحیم هەوڵیان دا قاسەی بـــانکەکە بشکەنـــن, بەڵـــام بە هۆی تەکمەیـــی قاســـەکەوە کە لە نـــاو دیواردا بوو ,بۆیان نەشکەنرا (لڤین – ژمارە 87-ل15).قادری سەعید سەفی بەڕێوەبەری بانکی هەڵەبجە بڕی پارەی ناو بانکەکە دیاریدەکات ((بانکی هەڵەبجە ئەوکات بڕی 780000 دیناری خەڵکی تێدا بوو هەموی دزرا)) (کە بـــانکەکەی هەڵەبجەی بڕی – لڤیـــن ژمـــارە 87 – ل 16 – هونەر حەمە ڕەشید – عیرفان ئەحمەد-بژار ناشاد) .قادر سەفی سەعید: بانك دوو کلیلی هەبوو, یەکێکیان لای من بو, یەکێکیشیان لای بەرپرسی سندووق بوو,ئەوانەی بانکەکەیان بڕی کلیلیان نەبوو, بەڵکە بە تی ئێن تی دەرگاکەیان تەقاندبوەوەو شکاندبویان,دواتر هەموویان

دزیبوو ,کە ئێمە دوایی گەڕاینەوە بۆ هەڵەبجە ,بۆمان دەرکەوت بەم شێوەیە دزراوە (لڤین ژ 87 –ل17).بەڵام پێشمەرگەیەکی ئەوکاتی ینك رای جیاوازیان لەمبارەیەوە هەیە : فایەق گوڵپی دەڵێت : (بانقی هەڵەبجە پێش تەقاندنەوەی کلیلەکەی وەرگیرابوو لە بەڕێوەبەری بانقەکە, پێش تەقاندنەوەی پارەکە دزرابوو,من وامبیستووە بەڕێوەبەری بانقەکە کلیلەکانی داوەتە شەوکەتی حاج مشیر و ئەو پارەکەی دزیووە ,یەکێتی و پارتیش دواتر هەندێك لە کادیرەکانی خۆیان سزا دا لەسەر ئەو بابەتە ,هەندێك لەو کەسانەیان گرت وەك کەماڵ شاکیر لە سنە ,بەڵام دوایی حکوومەتی ئێران دەستیخستە ناو کارەکەو سوڵحیانکرد لە نێوان خۆیاندا, بەڵام ئەوە دەڵێم کە مامۆستا شاهۆو حەمەی حەمە سەعید یەك شتیان نەدزیووە,کە ئەوان زۆر دژایەتی منیش دەکەن لە ناوچەکە ,ناکۆکی نێوان نەوزاد نۆرۆڵی و شەوکەتی حاجی مشیر لەسەر مەسەلەی هەڵەبجە بوو ,کە شەوکەت هەندێك شتی هێنابوو ,بەڵام نەوزاد شکاندبووی (لڤین -87 –ل17), بەمجۆرە دەبینین بە 870000 دیناری ئەوکاتە دڵیان ئاوی نەخواردۆتەوە بەڵکە پەلاماری شتی بچوکیشیان داوە.

لە کاتێکدا هەڵەبجە بۆنی سێۆو سیرە بۆگەنی خەردەل دای گرتبوو, قوربانیان بە لۆری تەرمەکانیان بار دەکرا و بە کۆمەڵ دەنێژران بە سەر یەکترەو□ و بە بەرچاوی کامیراکانی جیهانەوە, عومەر خاوەر خەوی ئەبەدی بە ڕزگارکردنی کوڕە تاقانەکەیەوە دەبینی, مردن بە موو لە هەمووانەوە دوور بوو, کەس باوەڕی بە چاوی خۆی ناکرد, لەو شەوە چارەنووس سازەدا فەرماندەی گشتی ڕزگارکردنی هەڵەبجە خەوی پەمبەیی بە ڕزگارکردنی قاسەکەوە دەبینی,ئەمەی خوارەوە وتەی من نییە, بەڵکە دانپێنانی خودی فەرماندەی هێرشەکەیە بۆ سەر هەڵەبجە, وڵات بە وڵات خەڵك دەنێرێت لە بری داو دەرمان بۆ کۆسرەو مەکینەی لەحیم و موجازەفە بە روحی هاوڕێکانییەوە دەکات بۆ دراوەکەی ناوی : بۆ شەوی 1988-3-17-16 چەند بە ئامێری هۆکی تۆکی هەوڵم دا تاوەکو ((کاك مەجیدی حاجی علی)) م پەیدا کرد و لێم پرسی کێ لای بانقەکەیە ئایا ئێوە ئێستا لە کوێن , وەڵامی دامەوە ئێمە وە هەموو پێشمەرگەکان لە شار نەماوین و کەس خۆی لەناو شاردا ناگرێت لە ترسی کیمیاباران , کەس خۆی نادا بە کوشت بۆ پاسەوانی کردنی بانق.
ووتی خەمت نەبێ نەك هەر ئێمە هیچ کەس لەو گەڕەکەدا نەماوە لە ترسی کیمیاوی, بۆ ڕۆژی 1988-3-18 تۆزێك بارودۆخەکە هێور بوویەوەو بۆردومانی ناو شار کزبوو , دوبارە داوام لە((کاك مەجید حاجی علی)) کرد کە بە خۆی پێشمەرگەکانی بڕۆنەوە ناو شار بۆ پاراستنی بانقەکە کە تا بزانیین چی لێ بکەین هەر بەو شێوەیە بە هەزار حاڵ

توانیمان پێشمەرگەکانی ڕازی بکەین بێنەوە ناو شار ئاگایان لە بانقەکە بێت هەرچەندە هەموو ئەیان ووت ((کاک شەوکەت)) پێشمەرگە ناتوانێ لەناو شاردا بمێنێ , هەندێکیان بریندار بووبوون ڕۆیشتبونەوە بەرەو ووڵاتی خۆیان لە دیوی ئێرانەوە , ئەوەشی کە ماوە خۆیان ناخەنە بەر مەترسی مردن لەبەر قاصەیەك کە نازانرێ چی تێدایە- کارەساتی کیمیابارانی هەڵەبجە بەهاری 1988- شەوکەت حاجی مشیر ل53 . تەنها بۆ نیگابانیکردن لەسەر پاراستنی قاسەکە نەوەستان, بەڵکە کەمەڵێك پێشمەرگەی بێچارە , جەستەی خۆیان خستە بەر مەترسی بڕیاری چاوچنۆکانەی فەرماندەکانیان, لەو ڕۆژانەدا نەك تەنها مرۆڤ, بگرە بەرد و شاخ زەوییش خۆی لەبەردەم شوێنەواری ژەهر بارانەکە ناگرت, کەچی نیگابانی و پاراستنی بانکەکە بەردەوام بوو بە چرکەش لەی جیانابنەوە, ئەگەر هەموو خەڵکی هەڵەبجە گیانەڵایان بدایا بە تەزێك داوو دەرمان, ڕزگارکەرانی شار گوێیان لێیان نەبوو وەك بینیمان و خوێندمانەوە لە زمانی خۆیانەوە, مەش نابوو بە میوانیان چونکە ماسکی دژە گاز و دەرزی دژە کیمیاویان پێبوو , بەڵام بۆ شکاندنی قاسەکەو پاراستنی دەستکەوتەکان ناوی لە هەوەی بەوچاندا بوون و بە دوای حەتمیەتەوە بوون بەی تا پەیدای بکەن, وڵاتان دەگەڕان بە پەیداکردنی ئامێر و دەزگایەك تا نەچیرەکەیان بۆ ئازاد بکات و دەرگاکەیان بۆ بکاتەوەو شاد بنەوە بەوەی لە پێناویدا باوەڕوئامانجەکانیان کردە قوربانی .

هەشتا تارمایی کیمیاویەکە بە تەواوەتی لەسەر شار نەنیشتبوەوە, تەرمی قوربانیان لە گەڕەك بە کەمەڵکان نەنرابوون, بەرپرسانی پێشمەرگە بە شاری پاوە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەچن بۆ هێنانی کەسرە و لەحیم تا قاسەکەی پێ بشکێنن, بۆ ئەوەی دەستیان بە دەسکەوتەکانی ناوی بگات و غەنیمەکەی حەڵاڵ بکەن : بۆ ئەم مەبەستە ((کاک حامید و مامەستا صالح)) ڕۆیشتن بۆ پاوە لەوێ ((دینەمەو کەسرەکەیان هێنا)) چونکە لە هەڵەبجە کارەبا نەمابوو بەهەی بوردومانەکەوە . ڕۆیشتبوون زۆر هەوڵیان دابوو بۆ بڕینەوەی قاصەکە بەڵام بێ سوود بوو هیچی لێ نەبڕی بوییەوە چونکە پۆڵایەکی زۆر قایم بوو . بۆ ڕۆژی 3-19 هاتنەوە لام ووتیان هیچ سوودی نی یە و ناکرێتەوە – کارەساتی کیمیابارانی هەڵەبجە بەهاری 1988- شەوکەت حاجی مشیرل 54 . لە 3-16 بە دواوە شار بەتەواوی وێرانە, نغرۆ بووە بەسەر یەکدا , ژەهریش کردویەتی بە جێهەنەمە راستەقینەکەو ڕۆژی حەشرە, بەڵام بەرپرسان بە بست لە قاسەکە دوورناکەونەوە, قیبلەی ئەوان قاسەیە لەو ڕۆژە پڕ نەهامەتی و حەشرەدا, لەو کاتەی هەزاران کەس لە خەڵکی هەڵەبجە کوێر دەبن بە گازی کیمیاوی, ئەمان نیگابانی

چڕتر دەكەنەوە لەسەر قاسەكە, چاوەكانیان زەقتر دەكەنەوە بۆ پاراستنی تاڵانییەكەی ناوی, گوێ بە شوێنەواری گازی كیمیاوی نادەن, لەو كاتەی سەدان منداڵ بەبێ سەرپەرشتیار دەمێننەوە لە پەناگەو ناو شیوو دۆڵەكان و لوتكە ساردەكانی هەورامان خۆیان گرمۆڵە دەكەن و لە برسان فرمێسكەكانیان دەخۆنەوە و دەبنە نیچیری ئێرانیەكان و تا ئێستا نابینرێنەوە, هەزارانیان بەدەم سوتانەوە خۆزگەیان بە مەرگ دەخواست, كەچی ڕزگاركەرانی هەڵەبج□ تا بگرە وێرانەرانی, دەورو پشتی قاسەكە چۆڵ ناكەن لە پێناو گەیشتن بە دەسكەوتەكەی ناوی , پەلەیانە زوو بیشكێنن و پارەكەی ناوی فریای ئەوخەڵكە بخەن و گەرمیان بكەنەوە , كە لەو دیوو سنوورەوە لە برسان و لە سەرما یەك لە دوای یەك بەدەم ئازارەوە سەر دەنێنەوە !! , ئەمەیە درۆزنی و دوڕویی سیاسی كورد , كەچی گوایا لە ناكاودا زرمەی ناخۆشتر لە كیمیابارانكردنی هەڵەبجە دەبیستن , خەونەكانیان دەبێت بە سەراب, هەرچەندە جەماوەر ئەوەندە درۆی بۆ كراوە باوەڕی بەم سیناریۆیەی خوارەوەش نییە((بۆ ئاگاداری ئەم نوسینەی كاك شەوكەت لە وەڵامە بە تۆمەتباركردنەكان بۆیە وەك داكۆكینامەیەك نوسراوە تا تۆمەتەكان لەسەر خۆی بڕەوێنێتەوە , بۆیە پێویستە لێكۆڵینەوەی ورد بكرێت ئەوجا بڕیاری تۆمەتباركردن بدرێت)) : شەوی 1988-3-22-21 لە كاتێكدا من و مامۆستا صاڵح قادر و كاك حامیدی حاج خالید و كاك قادر كۆكۆیی لەگەڵ كۆمەڵێكی تر لە لێپرسراوەكانی ((ی ن ك)) ل□ ع□رابەیلێ بووین سەعات ((10)) شەو گوێمان لە تەقینەوەیەكی گەورە بوو لە ناو شاری هەڵەبجەدا –

كارەساتی كیمیابارانی هەڵەبجە بەهاری 1988- شەوكەت حاجی مشیر5 5
.

كە ئەم هەواڵە جەرگبڕە ناخۆشە دەبیستن, بێشك بەلایانەوە لە بۆردومانكردنی شاری هەڵەبجە جەرگبڕتر بوو, ئێشی لە 5000 تەرمی شار گەورەتر بوو, بۆیە بە پەلە خۆیان دەگەیەننە بانقەكە تا فریای خەونەكانیان بكەون, بە بان تەرمەكانا دەڕۆن و ئاوڕ لە نوزەی بریندارەكان نادەنەوە, پێ بە بان سەری قوربانییەان دەنێن, بۆ ئەوەی زوتر دەست لە ملی دینارە سەوزەكان بكەن , كەچی بە وتەی خۆیان بەبێ ئومێدی دەگەڕێنەوە, هەرچەندە زۆربەی خەڵكی هەڵەبجە گومانیان لە ڕاستی ئەم وتەیە هەیە : هەر شەو سەعات ((12)) كاك حامیدی حاجی خالید و مامۆستا صاڵح كە ئەو هەواڵەیان بیست یەكسەر ڕۆیشتین بۆ هەڵەبجە, سەردانی بانقەكەیان كردبوو كە دیبوویان بە تەواوی دیوارەكانی ڕووخاون و ((قاصەكەی)) تەقی بوویەوە …

كارەساتی كیمیابارانی هەڵەبجە بەهاری 1988- شەوكەت حاجی مشیر ل

کەچی ئەوان چەند کاتژمێرێك خۆیان دەگرن , کە بە پێی سیناریۆی پێرەشیەکان پێشوی خۆی بەت راست نییە((سەر لە بەیانی من و مامۆستا صالەح ڕۆیشتین یە هەڵەبجە و سەردانی لای بانقەکەمان کرد هیچ پاسەوانەکی لە نی یەو قاصە و بیناکە هەموی تەقێنراوەتەوە لە ناو بەرد و ئاسن و دیوارە ڕوخاوەکانیدا تەنها دوو نیوە تورەکەی بچووك پارەی ئاسنمان دۆزییەوە لە ((10 فلس +25 فلس +50 فلس+100 فلس+250 فلس)) کە هەمووی نەی ئەکردە شەش هەزار دینار . سەیر لەوەدابوو کە هەموو ماندووبووین تەنها یەك لەت دیناری کاغەز یان 10 دیناری یان 25 دیناریمان نەدۆزییەوە کە بیسەلمێنێ کە قاصەکە بە پارەوە تەقێنراوەتەوە , ئەگەر چەند نموونەیەکمان دەست کەوتایە دەرئەکەوت قاصەکە بە پارەوە تەقێنراوەتەوە- کارەساتی کیمیابارانی هەڵەبجە بەهاری 1988- شەوکەت حاجی مشیر ل 57 .

دوای تەقاندنەوەی قاسەکەش لە خوێنی بە ناهەق ڕشاوی پارەکەی ناوی خۆش نابن و لەپرسینەوەی لەسەر دەکەن , کەچی خوێنی 5000 هاوولاتی کەس نییە لێی بپرسێتەوە و تەرمەکانی بژمێرێت و خاوەندارییەتیان لێ بکات, لەپرسینەوەکانیش بۆ شاردنەوە نەك دەرخستنی راستییەکان : پێش نیوەڕۆی 23-3-1988 لەوە کەبوینەوە کە لەپرساوی یەکەمی حیزبەکان هاتبوون لە ناوچەکەدا , چونکە کەبونەوەکە لەسەر داوای من بوو , لە پێشدا من قسەم کرد پێم ووتن تەقینەوەی ئەم بانقە نابەت هەروا بە ئاسانی بڕوات بۆ تایبەت ئەمە وەك ((ی ن ك)) لەپرساوی یەکەم بووین لە سەرەتای شەڕدا کە شاری هەڵەبجە گیراوە ل58 .گرنگ نییە بانکەکە و پارەکەی ناوی کەوتبەتە دەست کە, کە زۆر ڕیوایەت و چیرۆکی جۆراوجۆری لەسەر دەگێڕنەوە, گرنگ ئەوەیە ئەوەی دزیوییەتی بەشێك بووە لە هێزی بەناو ڕزگارکەری هەڵەبجە " سەری هەڵەبجەییەکان بە بەعس ماڵەکەشیان بە هەرشبەران " . ئەوەی جێگای سەرنجە بۆ ئەمە, ئەوەندەی گرنگی بە بانکەکەی هەڵەبجە دراوە, هەزارێکی ئەوەندە گرنگی بە چارەنووسی خاوەند پارەی ناو بانقەکە نەدراوە!, دیارە بۆ ئەوەی ببن بە خاوەندی شەرعی پارەی بانقەکە تاکە ڕێگا ئەوەیە لە خاوەنەکەی ڕزگاریان بێت .بینیمان هەڵەبجەییەکان پێکەوە بە مەرگ بڕدراون, شەریشِ لەسەر میراتەکانیان سازکراوە, هەموو کات لە مێژووی نوێی کورددا شتێ بۆ دەسکەوتی شوێنەکانە نەك خەڵکەکەی .

قەرەبووکردنەوەو داوای لێبوردنکردن

پشیلە هەر پشیلەیە و تاوانیش کە بیکات هەر تاوانە , دەسەڵات یان

ئەپەسیەن , چەکداری حومەت یان چەکداری نەتەوەیەك داوای رزگاری بکات, پێویستە لێپرسینەوە لە بکەرانی بکرێت, ئەو لایەنانەی (ینك , پدك, سۆسیالست ,بزووتنەوەی ئیسلامی,مەجلیس ئەعلا- کۆماری ئیسلامی ئێران) کە بڕیاری ئەم جەنگە نەگریسەیان داو هەڵەبجەیان بە چالاکیەکەیان هەڵبژارد و دەستیان کرد بە تاڵان و رێگە گرتن لە خەڵك و بە بارمتە گرتنیان تاوانیان ئەنجامداوە بە تایبەتی بڕیار بە دەستانی ئەوکاتی ئەو لایەنانە کە تا ئێستا بێدەنگیان هەڵبژاردووە, هەموو ئەوانەی گلاونەتە تاوانەکەوە بە تایبەت رابەرە دەست ڕۆیشتوەکانیان لە بڕیاردان, رابەرایەتیکردن, زانینی جەنگەکەو ئاگادارنەکردنەوەی خەڵك و لایەنەکانی ڕۆژهەڵات,دزیکردن و رێگە گرتن لە هاووڵاتیان بەرپرسن لە بەشێك لە تاوانەکە و پێویستە داوای لێبوردن بکەن لە قوربانیان و بنەماڵەکانیان و بە مێژووش پێویستە راستییەکان دەرخرێت و بە دۆکۆمێنت بکرێت, هاوکات لایەنەکانیان پێویستە لە مومتەلەکات و بودجەی حیزبەکانیان بەشێك لە قەرەبووکردنەوەی هەڵەبجە بە تایبەت بانکی هەڵەبجە و دزینی ماڵی هاووڵاتیان بگرنە ئەستۆ .
کۆمەڵگاکان کاتێك سەرکەوتوو دەبن کە ڕێبەرەکانیان پرسیاری بەجێ و باش لە خۆیان بکەن و دان بە هەڵەکانیان بنێن, ئەوان نەیان زانیووە کە کونی بچوك دەبێتە هۆی نقوم بوونی کەشتی گەورە, بڕیارەکی هەڵەی سەربازی بچووك ((هەڵەی گەورە بوو)) لەوانەیە تاوانی مەزنی وەك هەڵەبجەی لێبکەوێتەوە .ئەو چەکدارانەی ئەو ڕۆژە هەڵەبجەیان کرد بە شاڕێگای سەفەری پاسداران بۆ کەربەلا ,هیچ گرنگیان بە هاووڵاتیان نەدا ومرۆڤایەتیان لە ناخی خۆیان کوشت:سام لابود یەکە لە کرێکارەکانی کەشتی ماریا لوئیزا گیانی خۆی بە تۆمار کردنی فلیمێك لە برینداربوونی دوولفین بەهۆی ڕاوە ماسی لە مەترسی هاویشت ل242- هەنگاوی بچووك بە سەرکەوتنی گەورە -ئانتەنی ڕابینز ,و.

محەمەد شەهدی -دەزگای چاپ و بڵاوکراوەی ڕۆژهەڵات 2010 , کۆچی ئەم سیاسیانە بە هەنگاوی شەڕی هاوبەش لە گەڵ ئێران نەك دەلفینێك هەزاران مرۆڤ و گیاندارو گوندیان نغرۆ کردو خۆشیان وەك بەرزەکی بانان بە گیرفانی پڕەوە بۆی دەرچوون.پێویستە لایەنە سیاسییەکانی بەشدار بوو لە شەڕی هەڵەبجە قەرەبووی ئەوانە بکەنەوە کە نەیتوانیووە گرەنتی پاراستنی ژیانیان بکەن بە تایبەتی لە تاوانەکانی جینۆساید, دەبوایا لایەنە سیاسیەکان گرەنتی پاراستنی ژیان و ماڵ و ئاسایشی هاووڵاتیانیان بکردایە لە بری دزینی ماڵیان و رێگە گرتن لە رزگارکردنی خۆیان و هێشتنەوەیان وەك بارمتە لە

کاتی جەنگدا کە بۆخۆی توانی جەنگە. بۆیە ئەوان هەموویان لە تاوانێکدا هاوبەشن, ئەویش ئەوەیە نەیانتوانی هاوکاری و کۆمەکی ئەو خ□ک□ بکەن کە ژیانیان خستە مەترسییەوە .لە کاتێکدا لایەنە کوردییەکان هیچ کەسێکیان سزا نەدا بەرامبەر بەو هەموو کارە دزێوانەی لە هەڵەبجە و ئەنفال ئەنجامدران کەچی دەبینین :ژەنەرال یاماشیتا لە گەڵ 900 یابانی دیکە لە دوای جەنگ بە تاوانی جەنگ ئیعدامکران ,بە تاوانی ئەوە ئیعدام کران لە کۆتایی جەنگدا سەربازەکانی تاوانیان ئەنجام دابوو ,لەو کاتەی کۆنترۆڵی بەسەریانا نەمابوو ((ژەنەراڵ یاماشیتا)) 501 سنە الغزو مستمر –نعوم تشومسکی,المدی ,گبعە الپانیە 1999ص386.

بە پێچەوانەشەوە زۆر جار لە مێژوودا لە ژێر پەردی ڕزگار کردندا تاوان ئەنجام دراوە و کەچی لە تاوانبار نەپرسراوەتەوە:ساڵی 1965 زانکۆی ئۆکسفۆرد دکتۆرای شەرەفی بەخشی بە ترۆمان کە فەرمانی بۆردومانی هیرۆشیماو ناکازاکی دا , لە کوردستانیش بە هەمان شێوە زۆر جار دەبینین خەڵات دەبەخشرێتە ئەو تاوانبار و تۆمەتبارانەی پرسی جینۆسایدی گەلی کورد.لە کاتێکدا خەڵکی هەڵەبجە بەهۆی دەبەنگی بڕیاردەرانی شەڕی هەڵەبجەوە سەرو ماڵیان چوو , ئەو پارەیەی دایان نابوو بۆ رۆژی رەش بووە پاروی چەوری دزەکان ,هاووڵاتیەك ئاوا چیرۆکی هاووڵاتییەکی داماو دەگێڕێتەوە کە هەولی وەرگرتنەوەی پارەکەی بووە لە بانکی هەڵەبجە :بانکی هەڵەبجە دەکەوێتە ناوەندی شار و بانکێکی کۆن و تۆکمە بوو, لەو کاتەدا پیاوێکی دراوسێمان بەڕێوەبەری بوو , زۆر باش لە یادمە لە حەوشەکەماندا باوکم و بەڕێوەبەری بانك و چەند پیاوێکی دراوسێمان گفتوگۆیان دەکرد د□رбارەی هێرشەکە و ئایندەی هەڵەبجە و کاردانەوەی ,پیاوێی هەورامی هات و داوای 16000 دیناری سویسری دەکرد, بەڕێوەبەری بانك سوێندی خوارد کلیلەکانی لێسەندراون و ئاگای لە بانك نەماوە, لە راستیدا نازانم ئایا پیاوانی رژێم کلیلەکانیان لێسەندبوو یان پێشمەرگە و هێزە کوردییەکان (لڤین –ژ87 –ل15).

ئەم کارە دزێوانەی لە هەڵەبجە ئەنجامدران هەموو دەچنە چوارچێوەی تاوانە نێونەتەوەییەکانەوە کە زۆربەیان ئێران ئەنجامی داون ((تاوانە گەورەکە کە کیمیا باران و ئەنفالکردنی خ□ک□کەیەتی بەعس ئەنجامی داوە)) ,بەپێی مادد□ی 8 خاڵی د,فەقەرەی ئەلف لە ئەرکانەکانی تاوان بە پێی پەیمانامەی رۆما "پێشێلی گەورە بەرامبەربە پەیمانەی جنێف 12-8-1949 کرا لە :"لە ڕوخاندن و دەست

بەسەردا گرتنی مومتەلەکاتی نا سەربازی چ حکوومی یان سقیل"قوتابخانە,کارخانە,کتێبخانە,نەخۆشخانە,بانك… ". ئیعدامی بێ دادگایی دیلەکانی کۆمەڵە و ناچار کردنی یەکیان بۆ کارکردن لە ڕیزەکانی بەرامبەر ,پەلاماری ناوچەی سقیل نشین, دەرکردن و گواستنەوەی خ□□ک□ی هەڵەبجە دوای داگیرکردنی …
.المادە8(2)(هه)5جریمە الحرب المتمپلە فی النهبالارکان1-ان یقوم مرتکب الجریمە بالاستیلاو علی الممتلکات معینە.2-ان یتعمد مرتکب الجریمە حرمان المالك من هژه الممتلکات والاستیلاو علیها للاستعمال الخاص او الشخصی.
3-ان یکون الاستیلاو بدون الموافقە المالك.
4- ان یصدر السلوك فی السیاق نزاع مسلح غیر دولی او یکون مقترنا به.
5-ان یکون مرتکب الجریمە علی علم بالڤروف الواقعیە التی تپبت وجود نزاع مسلح ((ص309وپائق اساسیە مختارە ژات صلە بالمحکمە الجنائیە الدولیە "منشورات محکمە الجنائیە الدولیە",گبعە الپانیە 2009)).
دەبوایە دوای راپەڕینی خەڵکی کوردستان, بەرپرسانی دەستڕۆیشتووی لایەنەکانی جەنگی هەڵەبجە بچونایەتە سەر مەزاری شەهیدان و داوای لێبوردنیان لە هاووڵاتیان بکردایە, لە بودجەی حیزب و حکوومەت رێژەیەکی زۆریان بۆ قەرەبووکردنەوەی خەڵکی هەڵەبجە ببڕدایەتەوە, هاوکات بە نرخی رۆژ و بە خستنە سەری قازانج بە پێی هێزی کڕینی ئەوکاتی ئەو 870000 دینارە لەوکاتە قەرەبووی زەرەرمەندانی بانکی هەڵەبجەیان بکردایەتەوە, هەرچەندە هەنگاوێکی زۆر بچووکی ناتەواو لەم بوارەدا نراوە وەك بەڕێوەبەری بانکی ئەو سەردەمە دانی پێدا دەنێت,ئەوەش لام روونە زۆربەی بەر دەستڕۆیشتووانی ناو حیزب کەوتووە:قادر سۆفی سەعید : ئێمە تا ماوەیەکی زۆر پارەکانمان بۆ ئەو کەسانە دەگێڕایەوە کە داوایاندەکرد, بەڵام دواتر وەستێنرا ,بەهۆی ئەوەی خەڵك زۆر درۆیانکرد,لەوەی کە چەندێك پارەیان لە بانقدا بووە (لڤین –ژمارە 87 – ل 17).لە کۆتاییدا دەڵێم کاتی ئەوە هاتووە سیاسییە بڕیار بە دەستەکانی ئەوکاتی لایەنەکانی شەڕی هەڵەبجە بالە 16ی ئادار بچنە هەڵەبجە و داوای لێبوردن لە خەڵکەکەی بکەن و لە مومتەلەکات و بودجەی حیزبەکانیان قەرەبووی زیانلێکەوتوان و هەموو دانیشاوانەکەی بکەنەوە .پێویستە ئەکتەرانی ئەوکاتی پەلاماردان, بڕین, هێنانی پاسدار , رێگا گران لە خەڵك, بەشداربووانی ئۆپەراسیۆنە هاوبەشەکە, نەخشە دا□□ژران دان بە راستییەکاندا بنین , داوای لێبوردن بکەن, قەرەبووی قوربانیان بکەنەوە.

ڕیۆ … کۆرۆنا … ئەحمەد ڕەسوڵ

“بازرگانی و هەر جۆرە چالاکی و جوڵەیەکی مرۆیی پەکی کەوتبوو. خەڵکی بە توندی نیگەران بوون بەرامبەر دەردێک کە بووەتە هۆی تێکدانی ئەو شێوە ژیانەی کە دەقیان پێوەگرتبوو لەگەڵ ئەو خوو و نەریتە باوانەی کە هەست و دەروونی ئەوانی لەسەر ڕاهاتبوو. بۆیە خەڵک تووشی شڵەژان، ترس و توڕەیی لەو پەتا تازەیە هاتبوون چونکە تاعون بووبووە لەمپەر لەبەردەم هەست و خوویاندا لەلایەک و بەرژەوەندیەکانیشیان لەلایەکی دیکەوە. بەڵام بەرەنگاربوونەوەی تاعون کوا بە گوێرەی هەست و بەرژەوەندیەکان بەڕێوەدەبرێ؟!”
ئەوەی سەرەوە پەرەگرافێک لە نێو ڕۆمانی “تاعون The Plague”ی ئەلبێر کامۆیە لە ساڵی ١٩٤٧ بڵاوکراوەتەوە کە باس لە سەرهەڵدان و بڵاوبوونەوەی تاعون دەکات لە شاری کەناردەریایی “وەهران Oran”ی جەزائیر لە ساڵانی چلەکانی سەدەی بیستدا. شاری وەهران “ئۆران” لە مێژووی خۆیدا چەندین جار بڵاوبوونەوەی پەتا و تاعونی بە خۆیەوە بینیوە کە دواهەمینیان لە ساڵی ١٩٤٤ دا بووە. هەڵبەت کە هەموو ئەو جارانەی پەتا یان تاعون لەو شارە بڵاوبووەتەوە، ژمارەی توشبووان و قوربانییان ڕێژەیەکی زۆر نەبووە.

ڕۆمانەکە چەندین کارەکتەری جودا و دژبەیەکی تێدایە لە باری بۆچوون و جیهانبینییەوە لە ئاست کێشەگەلی وجودی و هەم لە باری بەرپرسیارێتی و ڕژدبوون “جدییەت” ەوە لە ئاست ژیانی کۆمەڵایەتی و فەزای گشتییدا. ئەم بیر و تێگەیشتنە جیاوازانە لە گفتوگۆیەکی قووڵ و درێژدان لەمەڕ پرسگەلی جوداوە، بەڵام ئەوەی کە هەموان دەخاتە نێو یەک بەرەوە و وادەکات هەمووان هاوشانی یەکدی ڕاوەستن، بڵاوبوونەوەی تاعونە.

دکتۆر بەرنارد ڕیۆ کە پاڵەوانی سەرەکی نێو ڕۆمانەکەیە، کەسێکی بیرفراوان و ڕۆشنبیرە کە پیشە و زانستی پزیشکیی وەک ڕێگایەک بۆ بەرجەستەکردنی لەخەمدابوونی ئینسان و بەتەنگەوە چوونی مرۆڤ دەبینێت و فریاکەوتنی ژیان و ڕزگارکردنی ژیان بە کاری هەرە سەرەکی و لەپێشینەی خۆی وەک ئینسانێک بە تەنیشت هەموو ئینسانەکانی دیکەوە، هەم وەک پزیشک کە پیشەیەکە بە تەنیشت هەموو پیشەکانی دیکەوە و پتر نیە و زانستی پزیشکییش زانستێکە بە تەنیشت

هەموو زانستەکانی دیکەوە، دەبینێت. دکتۆر ڕیۆ لە پەیوەندییەکی قووڵ و پڕ گوتوبێژدایە لەتەک کۆمەڵێک لە هاوڕێیانی کە لە دەوروبەریدا دەژین، کە پیشەی جیاواز و پلەی خوێندەواری و بڕوانامەی جیاوازیان هەیە. دکتۆر ڕیۆ لە سەردان و دەواکردنەکانیدا بۆ نەخۆشەکانی هێندەی ژیانپێبەخشینەوە و چاککردنەوەیانی بە گرنگە هێندە ئەوەی بە گرنگ نیە کە وەک پزیشکێکی زیرەک و دانا ببینرێت، هێندەی پێبەخشینی ئاسودەیی و ئارامیی دەروونیی بە نەخۆشەکانی و پێشکەشکردنی ڕێز و خۆشەویستی بە ئەوانی پێ گرنگە هێندە کەڵەکە کردنی سەروەت و سامانی بە گرنگ نیە. هێندەی زیندەگیی، جا هی هەر کەس بێت، بە گرنگە هێندە پارەوپوڵی بە گرنگ نیە.

ڕیۆ هەر لەسەرەتای دەرکەوتن و کەم کەم بڵاوبوونەوەی تاعونەوە، کە کەم کەم و دواتر زیاتر و زیاتر هاتنەوە دەرەوەی مشک و جرجەکان بەنیوە مردوویی و لە دۆخی گیانەڵادا لە زێراب و سەرەنوێلک و شوێنەکانی دیکەوە و دەرکەوتنیان بە مردوویی لە هەر کون و قوژبنێکدا هێمای سەرهەڵدان، دەرکەوتن و بڵاوبوونەوەی پەتایەک بوو کە دواتر بوو بە تاعونێکی ترسناک و کوشندە، ڕیۆ هەر زوو دەرکی بە گەورەیی و دڕندەیی تاعونەکە کرد و بۆیە تەواوی ووزە و توانای خۆی کۆکردەوە و خۆی بۆ تەرخانکرد کە بەو هۆیەوە پێڕانەدەگەیشت بە دەواکردن و ئاگالێبوون لە هاوسەرەکەی خۆی کە نەخۆشییەکەی درێژخایەنی هەبوو.

“یەکەمین شتێک کە تاعون بە دیاری بۆ هاووڵاتییانی ئەمە هێنای، نامۆبوون بوو. واتا غەریب بوونی مرۆق بە شار، شەقام، شتەکان و مرۆڤەکانیدی”

دوای ماوەیەک، گشت دەروازەکانی شارەکە داخران و شارەکە بە تەواوی دابڕێنرا “بە قەولی ئێستا کەرەنتین quarantine یان کەرەنتایم quarantime کرا” لە شوێنەکانیدی، کە ئەمەش بوو بە هۆی لێکدابڕانی خەڵک لە نزیکان و خۆشەویستانیان. واتا تاعون بوو بە هۆی لێکدابڕان و ئاگالێنەمانی خەڵکی لەیەکدی تا ڕاددەی نامۆ بوونی خەڵک بە یەکدی و تەنانەت نامۆبوون بە شوێن و شتەکانیش.

ڕیۆ لە گفتوگۆکانیدا هێندە بە قووڵی ئەرگیومێنتسازیی دەکات دەربارەی هاوکاری و هاودەردی بە مرۆق تا ئەوەندەی ئیمکان و لە توانا و تێگەیشتنماندا بێت نابێت کەمتەرخەمی بکەین بۆ هەر کەسێک کە پێویستی پێمانە بەبێ لەبەرچاوگرتنی پێداهەڵگوتن و ستایش یان پاداشت و سوپاسێک کە بەدەستی بێنین لەوپەیوەندەدا. ئەنجامی

گوتوبێژەکان بەو بارەدا دەکەوێتەوە کە هاوڕێیانی ڕێی خۆبەخشانە چەندین گروپ و تیمی تەندروستی پێکدەهێنن بە هاوکاریکردن و فریاکەوتنی ئەوانەی تووشی تاعون دەبن و کارئاسانیکردن بۆ پزیشک و پەرستاران لە نەخۆشخانە و ناوەندەکانی چارەسازییدا. هەندێ ژمارەی تاعونلێدراوان زۆر دەبن تا وایلێدێت بواری خواردن و خەوتن هێندە کەم دەبێتەوە بۆ پزیشک و پەرستاران هەروا بۆ خۆبەخشانی تیمە فریاگوزارییە تەندروستییەکان بە ڕاددەیەک تەنها چەند کاژێری کەم خەوتن و تەنها دوو ژەم خواردنی بە پەلە، بەڵام ڕێی هەندێ شەو هیچ ناخەوێت و هەندێ شەویدی تەنها جەند کاژیرێکی زۆر کەم هەروەها خواردنیش تەنها ژەمێک.

لە وەها دۆخێکدا، یەکێک لە خۆبەخشانی تیمە فریاگوزارییەکان کە هاوڕێیەکی ڕێیێیە و لە گفتوگۆکانیاندا بیروبۆچوونی جودا و هەندێکجار دژ بە بیروبۆچونی ڕێیی هەیە، لە کاتی سەرقاڵبوون بە تاعونلێدراوێکی زۆر بەتەمەن کە خۆی لە بنەمادا نەخۆشیی دیکەشی هەبوون، وە بەو هۆکارەی کە تاعونلێدراوان گەلێک زۆرن و فریاناکەون، هەروەها هەمووان ڕوون دەزانن کە کابرای زۆر بەتەمەن دەمرێت، بەجۆرێک هەر خۆ پێوە سەرقاڵکردنێک و دەواکردنێکی نەک نایگەیێنێتە چاکبوونەوە بەڵکو ناتوانێت چەند ڕۆژێکیتر زیاتر بخاتە سەر ژیانی ئازاراویی و واوەتریش هیچ چارەسەر و تەدا مەسرەفکردنێکی دەوا و دەرمان تەنانەت نەک ڕۆژێک بەڵکو چەند کاژێرێکیش ناخاتە سەر تەمەنیی، بۆیە هاوڕێکەی ڕێی دەڵێت با واز لەوانە بێنین بە خۆیان بمرن کە هەر دەمرن هەرچی بکەین و نەکەین، بەجێی ئەوە بە خەڵکی دیکەوە سەرقاڵ بین و ئەو دەواودەرمانە کە هاتۆتە کزی و زۆر کەم بووەتەوە بۆ ئەوانی دیکە بەکاربێنین کە ڕەنگە ئەنجامێکی هەبێت. بەڵام ڕێی وەک هەمیشە بۆچونە نەگۆڕەکەی خۆی پاتە دەکاتەوە و دەڵێت:
هەرچی دانایی و زانستێک کە دەیزانین لەگەڵ دەواودەرمانێک کە بەردەستە و هەر ووزە، کات و تواناییەک کە لە ئیمکانماندایە دەبێت لەهەر کەسێکدا بەخەرج بدەین بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەوەی تەمەنی هەرچەندێک بێت و هەر نەخۆشیی و دەردێکی هەیە و تەنانەت ئەگەر نەک کاژێرێک بەڵکو خولەکێکیش بێ لەژیاندا مانەوەی زێتر نەکات.

لە کۆتاییدا کە تاعون پاشەکشە دەکات و شارەکە بەرەو ڕزگاربوونی تەواوەتی دەچێت لەو پەتا دڕندەیە، خەڵک دەکەونە ئاهەنگگێڕان و دەربڕینی شادمانیی خۆیان وسوپاسگوزاریی پێشکەش بە ڕێی دەکەن، بەڵام ڕێی بەو هۆیەی کە بەو سوپاسگوزاریی و ڕێزلێنانە کەیفساز

نیە، بۆیە هەر زوو لەگەڵ هاوڕێکانی و ئەوانەی لە دەوروبەریدان بابەتی قسەکردن و گفتوگۆ دەنێتە گۆڕێ و لە پەیوەند بەو گیانی هاوکاری و هاودەردییەی کە هاوڕێکانی و خۆبەخشانیدی لە نێو گروپ و تیمی فریاگوزارییە تەندروستییەکاندا پێشانیاندا "هەڵبەت کە دەبێ هەما بۆ ئەوە بکەین کە ئێمە باوەڕی نەگۆڕی بەوە هەبوو کە ڕەگەزەکانی ئاکاری بەرزی مرۆیی لە وێنەی چاکەخوازی، ژیاندۆستی، هاوکاری و هاودەردی مرۆڤ لە هەمبەر مرۆڤدا، ڕەگەزی زاڵ و بەهێزەکانی نێو سروشت و دەروونی ئینسانن سەرباری هەر بارودۆخێک و هەر ژینگەیەکی فەرهەنگی و کلتوری، واتا ئەم ڕەگەزانەی بە بنەمایی و نەگۆڕ دادەنان لە نێو وجودی ئینساندا لە هەر جێیەکی ئەم دنیایەدا" دەڵێت: "ئەوەی لە نێو نەهامەتییەکاندا مرۆڤ فێری دەبێ، ئەوەیە کە لە نێو کەسەکاندا ئەوەی شایان بە ستاییش و پێداهەڵگوتنە زیاترە لەوەی شایان بە سەرزەنشتکردنە. "

دەقی ئەدەبی لە نیگاری کاریکاتێریدا – بەشی (4) – هەندرێن خۆشناو

لەسەر بناغەی بوونی یان نەبوونی دەقی ئەدەبی (توانج) لە کاریکاتێردا ، دەتوانرێت کاریکاتێر پۆلێن بکرێت بۆ چەند جۆرێك ئەوانیش: 1- کاریکاتێری بێ دەقی ئەدەبی. 2- کاریکاتێری بەکارهێنەری دەستەواژەی ئەدەبی یان ئامرازەکانی دەربڕی زمانەوانی.

3- کاریکاتێر لەگەڵ توانجدا:

ئەو نیگارە کاریکاتێرییەیە کە پشت بە توانجی ئەدەبی دەبەستێت بۆ روونکردنەوەی ناوەڕۆکی تابلۆکە، توانجەکەش بە رەگەزی دووەمی تابلۆکە دەژمێردرێت، نابێت تێکەڵییەك بکەین لە نێوان ناولێنان و ئەو توانجەی کە بوونی کاریگەری نابێت لەسەر ناوەڕۆکی تابلۆکە، وەکو دەستەواژەی (سێزە گەرمەکان) لە نیگارەکەی مەحمود ئەلزەواویدا، کە سڕینەوەی ئەو دەستەواژەیە هیچ کاریگەرییەکی

نابێت لەسەر گەیاندنی ناوەڕۆکی نیگارەکە بە بینەران، بەڵام ئەو توانجەی کە ئێمە مەبەستمانە ئەوەیە، کە بەبێ ئەو تابلۆکە سەری لێدەرناکرێت، یان لێکدانەوەی جیاوازی بۆ دەکرێت، بۆ نمونە تابلۆکەی مەحمود کەحیل، سەبارەت بە هەڵبژاردنەکانی باشوری ئەفریقیا، کە سندوقی هەڵبژاردن دیارە و لەلای راستیەوە کاغەزی دەنگدان و لە لای راستی سندوقەکەش وشەی (بەڵێ)، و لەلای چەپیەوە چەند نارنجۆکێك و لە چەپی سندوقەکەش وشەی (نەخێر) نووسراوە، و لە پێشەوەی سندوقەکەش نووسراوە (هەڵبژاردنی باشوری ئەفریقیا). ئەگەر ئەم رستەیە لابدەین، نازانین رووداوەکە باسی چی دەکات، و نیگارەکەش شێوەیەکی گشتی وەردەگرت، بۆیە لێرەدا توانج گرنگە، و خوێنەر ناتوانێت بزانێت کە مەبەست لێی تایبەت ئەو هەڵبژاردنەی باشوری ئەفریقیایە.

4- کاریکاتێری هاوشان لەگەڵ دەقی ئەدەبی گاڵتەجاڕیدا:

ئەو کاریکاتێرەیە کە بۆ دەرخستنی ناوەڕۆکەکەی پشت بە دووجۆر ئامرازی دەربڕین دەبەستێت، شێوەکاری و ئەدەبی. لەم جۆرە کاریکاتێرەدا دەقی ئەدەبی و نیگاری شێوەکاری دوو ئامرازی تەواوکاری یەکترین، و هەردووکیان یەکەیەکی تەواو و پتەو پێکدێنن، بەتەنیا و بەبێ یەکتری ناتوانن دەربڕی خۆیان بن، لەوانەیە دەقی ئەدەبی گفتوگۆیەك بێت لە نێوان پاڵەوانانی کاریکاتێرەکە، یان چەند رستەیەك بێت لەسەر زاری پاڵەوانێکی کاریکاتێرەکە، یان دەقێکی دوور و درێژیش بێت، بۆ نمونە کاریکاتێری هونەرمەند (سێرگی ستیلماشونۆك) لە بێلاڕوسیا، کە لە دوو نیگار پێکدێت، لە یەکەمیاندا باوکەکە کوڕەکەی ناچاردەکات بە خواردن و دەڵێت (دەبێت بخۆی ئەگەر نا …)، لە دووەمیشدا کاتێك کوڕەکە گەورە دەبێت، بۆینباغی باوکی دەگرێت و هاواردەکات و دەڵێت (دەمەوێت بخۆم ئەگەر نا …)، دەتوانین کاریکاتێرەکەی هونەرمەندی میسری (جومعە) و کاریکاتێرەکەی هونەرمەندی میسری (عادل سەعید) هەروا بە نمونە بێنینەوە، کە لە هەردووکیاندا یەکێك لە پاڵەوانەکانی کاریکاتێرەکە رستەیەك دەردەبڕێت. هونەرمەندی فەڵەستینی تیرۆرکراو (ناجی ئەلعەلی) بە بەکارهێنانی دەقی ئەدەبی دوور و درێژ و هەندێك جار هێنراوەی میللی ناوبانگی دەرکردبوو، لە زۆربەی کاریکاتێرە میسریەکانیشدا واباوە کە گفتوگۆ و توانج هەیە، لە کاریکاتێری سوریایشدا زۆرکەم گفتوگۆ و توانجی ئەدەبی دەبینین، ئەمەش پۆلێنکردنی کاریکاتێرەکان نیە، بەڵکو ڕادەربڕینێکە لەسەر دیتنی زۆرێك لە کاریکاتێرە بەردەستەکانی ئەم دوو وڵاتە.

دەبێت بگەڕێینەوە سەر قسەکردن لەسەر بەکارهێنانی دەقی ئەدەبی لە کاریکاتێردا، ئەوە بەبیربێنینەوە کە نابێت دەق بەردەمی شێوەکاری بگرێت و پاڵی پێوەبنێت بۆ پلەی دووەم، بەڵکو پێویستە هاوسەنگیەك لە نێوانیاندا هەبێت، کە نابێت کاریکاتێرەکە گرنگی و بایەخی نەمێنێت، بوونی و نەبوونی وەك یەك وابێت، لە حاڵەتێك توانرا دەست لە شێوەکاری بەربێت لە کاریکاتێردا، و قایلبوون بە دەقی ئەدەبیش بۆ گەیاندنی ناوەڕۆکی بابەتەکە بەس بێت، ئەو کات ئەو بابەتە ناتوانرێت بە کاریکاتێر ناوبنرێت و نابێتە کاریکاتێر، چونکە شێوەکاری تێیدا وەکو هۆکارێکی یاریدەدەر خراوەتەنێو، بۆ زۆترکردنی کاریگەری بابەتەکە، دەتوانێن ئەو کات بڵێین کە بابەتەکە دەبێتە بەشێك لە هونەرەکانی ئەدەبی گاڵتەجاڕ، زیاتر لەوەی کە کاریکاتێر بێت، چونکە قایلبوون بە دەقی ئەدەبی بەسیەتی بۆ گەیشتن بە جەماوەر بەبێ شێوەکاری، ئەگەر دەقە ئەدەبیەکەش بسڕینەوە، ئەوا شێوەکاریەکە چەند هێڵێکی سەرلێشێواوی بێ مانا دەمێنێتەوە، ئەمەش بە دڵنیاییەوە کاریکاتێر نیە.

بۆیە پێویستە لەسەر هونەرمەندی کاریکاتێریست پێشتر کارەکەی خۆی شێوەکاریانە و دواییش ئەدەبیانە بونیات بنێت، بەمەش هاوسەنگی پێویستی دەست دەکەوێت، ئەگینا نیو کاریکاتێر و نیویش ئەدەب بەرهەمدێنێت، لەگەڵ ئەوەی کە دەقە ئەدەبیەکەش دەگاتە خوێنەر، کەچی دوورە لە شێوە سەرکەوتووەکانی ئەدەبی گاڵتەجاڕەوە.

گرنگی وەسف لە هایکوی تەقلیدی .. سەرهەنگ خامۆش

وەسف لە هایکوی تەقلیدی بە مەرجێکی سەرەکی دادەنرێت واتە چۆن وەسفی دیمەنێک دەکەیت کە دەیبینیت جا ئەگەر خەیاڵ بێت یا هەست کردن هەندێک جار وەسفەکە ئەوەندە ئیستاتیکیانە خۆی دەنوێنێت و سەرنجی خوێنەر ڕادەکێشێت جوانترین وێنا بەرجەستە دەبێت هەرچەندە خودی دیمەنەکەش بەم شێوەیە نەبێت بۆ نمونە گۆزەیەکی شکاو یا گوڵدانێکی شکاو یاخود کەلاوەیەک گرنگ ئەوەیە تۆ چۆن وەسفی ئەو دیمەنە دەکەیت و سەرنجی خوێنەر ڕادەکێشیت کە ئەویش باس لە سادەیی و جوانی واتە(سابی و وابی) دەکات کە بۆ ژانرێکی سەرەکی هایکو

دادەنرێت، لە فەلسەفەی ڕۆژئاوا وەسف بە هۆکارێکی سەرەکی دادەنرێت لە هایکو بۆ ئەم وێنا کردنەی کە بەچاو دەبینرێت چونکە زهنی خوێنە زێتر تێکەڵ بە جوانی ئەو وشانەی هایکست دەبێت کەباس لەو دیمەنە دەکات، هایکستانی کورد هەندێکان جگە لە ساکاری و گواستنەوەی وێنە هەر وەک لە سەرەتا باسم کرد چ لەڕوانگەی خەیاڵ چ درک کردن، هەر بۆیە هەندێک جار لەسنوری چەق بەستوی ڕواڵەت و دیالێکت دەردەچن پەنا دەبەنە ئەو ڕێبازی ڕادیکاڵەی کە زوربەی هایکستانی سەردەمی و ئەوروپی پەیوەستن پێی بە تایبەتی وەسف کە هەموو مەرجەکانی سینۆگرافی و سادەیی دوور ئاڵۆزی واتا□ (کارۆمی) لێ بەدی دەکرێت، هەر وەک (شیکی) شاعیر لەم بارەوە دەڵێت پێویستە وەسف لە هایکودا گواستنەوەی ئەو دیمەنە بێت کە هایکست ڕاکشاوانە باس لەو دیمەنە دەکات خوێنەر توشی واق وڕمان دەکات کە هەستەکە ڕاستەوخۆ لە دیمەنەکە وەرگیرابێت نەک لە دیدگای خود کە ئەمەش پێی دەگوترێت (شاسێ) ، مەرج نیە هایکوی تەقلیدی یەکسەر پەیوەست بێ بە خودی وەرز یا بابەتێکی دەست نیشان کراو دەکرێ وشەیەک گوزارشت لەم وەرزە یا لەو بابەتەوە بکات کە ئەمەش پێی دەگوترێ (کیگۆ) ، هەر بۆ ئەمەش لەم ڕوانگا نەدا چەند هایکوێکی هایکستانی کورد دەخەمە بەرچاو:

کۆڵیتێک
هێلکەیەکی گەرم،
گارەگاری مریشک

قوبادی جەلیزادە

★★★

چڵ بۆ چڵ
لەگەڵ باڵەکانیدا چاوم دەفڕێ ـ
بولبول!

ملکۆ ئەحمەد

★★★

ئاسمانی جۆش داوە،
تەنیایی ئەکاتە میوانی ڕۆح
خۆرئاوابوون!

سۆزە بەرزنجی

راپەڕینی شیعریی کەنعان مەدحەت
… لەتیف بێوار

دواهەمین شیعری شاعیری بە توانا کەنعان مەدحەت لە یادی راپەڕیندا هاتە بەرچاوانی خوێنەران، لەو شیعرەدا شاعیر زۆر کارامانە بە دوای زمانێکی تردا دەگەڕێ بەدەر لەوەی رۆژانە قسەی پێ دەکەین تاکو شیعرەکەی بخاتە خانەی نەمرییەوە، ئەو شیعرە هەرچەندە تایبەت نەکراوە بە جێگەو زەمەنێکی دەستنیشانکراوەوە، لەبەرئەوە دەتوانرێت بۆ هەموو ژینگەو زەمانێك بەکاربێت- مادام ئەو سیمایانەی لەو شیعرەدا دەدرەوشێنەوە لە واقیعی کۆمەڵگاو مرۆڤەکاندا بوونی هەبێت، کەم شاعیریش هەن ئەو پەتە باریکە بدۆزنەوەو رایەڵەی بابەتەکانی پێ به□ن□وە، لەو شێوازە جادووییە شارەزابن کە نهێنی ئەو دەقانە لە خۆیانی دەگرن، ئەمەشە کە لە کۆتاییدا فرەواتایی د□ بەخشێتە دەقەکان.

شیعرەکەی شاعیری بە توانا کەنعان مەدحەت ناونیشانی ڕاپەڕینی لە خۆ گرتووە، لەمەوە دەردەکەوێت کە نزیك لە یادی راپەڕینی ساڵی ١٩٩١دا شاعیر دەیەوێت روانین و دیدگای شیعریی خۆی لەو فۆرمەدا پێشکەش بکات، بێ ئەوەی کەس داوای نووسینی ئەو شیعرەکەی لێکرد بێت یان ل□ بەرامبەردا خەلات و شاباشی بکەن، نووسینی ئەم شیعرە تەنیا لەبەر ئەوەیە کە ویژدانی زیندوو و ئەزموونی دەوڵەمەندو مرۆڤدۆستانەی شاعیر داوای ئەو هەڵوێستەی لێدەکەن، شاعیر وەك چۆن شیعرەکەی دابەشی ٣ کۆپلە کردووە، هەرواش هەر کۆپل□ یەك دەربڕین لە زەمەنێکی دیاریکراو دەکات، بەم شێو□ یەی خوارەوە:

١- زەمەنی رابردوو/ کۆپلەی یەکەم

٢- زەمەنی ئێستا / کۆپلەی دووهەم

٣- زەمەنی داهاتوو/ کۆپلەی سێهەم

شاعیر لەسەرەتادا زۆر شاعیرانە و بە شێوازێکی شیعریی دەستپێکی شیعرەکەی بەو هەموو چیرۆکە مەرگەساتانەی رابردوو دەست پێدەکات کە ئەو دوو حیزبە نابووتەی لەمەڕ خۆمان کە ماوەی ٣٠ ساڵە بە ناوی میللەتەوە قۆرخی دەسەلاتیان کردووە و دەکوژن و دەبڕن و دەدزن پاڵەوانی سەرەکین تیایداو شان بەشانی ئەو چیرۆکە جەرگهەژێنانەی پێشتر کە رژێمێکی دیکتاتۆری عەرەب ئەکتەرەکەی بوو بەسەر خەڵکی

سقیلی نەتەوەکەمانیان هێنا و بەداخەوە ئێستاشی لەگەڵدا بێت بەردەوامی هەیە، کەواتە کاتێك چیرۆکێك بوونی دەبێت کە بەسەرهاتێك هەبێت و شایستەی گێڕانەوە بێت، لەبەر ئەمەیە شاعیری شۆڕشگێڕو مر□قد□ستی کورد کەنعان مەدحەت زۆر سەرنجڕاکێشانە خوێنەر دەخاتە ناو ململانێی ئەم دەقە پڕ هێماو کۆدەوە، بەوەی کە بائاگادار بین ئێستاش خۆمان بەشێکین لەو چیرۆکانە، چونکە چیرۆکەکان تەواو نەبوون و کارەسات و قەیران یەك لە دوای یەك دروست دەکەن دەیانکەن بە یەخەی میللەتەوە، کەواتە شاعیر زۆر جیهانبینانە لە دووندێکی بڵندەوە دەڕوانێت و دەڵێت ستەمە جا گەر فارسێك یان عەرەبێك یان توركێك یان کوردێك بیکات، تەم هەر تەمە، تاریکایی هەر تاریکاییە، چ یەکێتی و پارتی رووناکیمان لەسەر بکوژێننەوە یان بەعس و جەندرمەو ئیتلاعات، بەڵام ئەم چیرۆکەی کەنعان دووبەرەکی یەکێتی وپارتی لە خۆ دەگرێت کە دیمەنەکان زۆر ئاڵۆزتر دەکات و دۆخەکە زۆر نالەبارتر دەکات، ئەو دوو حیزبە مافیاییە وەکو دوو تەوەرەی گۆی زەوی وان، هەرچەندە دەست لەناو دەست دەنێن و بەیەکەوە نەوتی هاونیشتیمانانی ئەو پارچە زەویە دەدزن، بەڵام لە ژێرەوە چاڵ بۆ یەکتر هەڵدەکەنن و هەمیش□ ه□ر میللەتی تێدەکەوێت، هەر وەك بچوکترین نموونە گەر لەوێ کەسێکی یەکیتی تەعین بێت لێرەش دەبێت یەکێکی پارتی تەعین بێت، ئیتر با دەرچووی زانکۆی گیرفان خاڵییش لە ژێر سایەی ئەم دەسەڵاتە مافیاییەدا سیربخوات و زوڕنا ل□ب□دات، ئەم دوو بەرەکییە گەر رۆژگارێك گەشتبێتە ئەو رادەیەی ئەسیری جەنگی یەکتریان گوللەباران کردبێت کە دژی هەموو پرەنسیپە جیهانییەکانی کاتەکانی جەنگ و ئاشتییە، ئەمەش وەك شاعیر دەڵێت بەشە ئاگرینییەکانی چیرۆکەکە بوون، ئەوا ئێستا بە عەبادی شوێنەجێناکۆکەکان تەسلیمی ئاغای شەمخانی دەکرێت، گەر شۆڕشگێرەکانی پەکەکە لە ڕێی ئیبراهیم خەلیلەوە تەسلیمی جەندەرمە بکرێن، ئەوا خەباتکارانی رۆژهەڵات لەسەر شەقامەکانی پێنجوێن و سلێمانیدا بە رۆژی رووناك تیرۆر دەکرێن و لە باشماخەوە یارمەتییە لۆجستیکیەکانیان دەگاتە سیخوڕەکان. لە فڕۆکەخانەی سلێمانییەوە ئەو فڕۆکەوانەی بەشداری لە کیمیابارانی هەڵەبجەدا کرد رەوانەی دەرەوەی وڵات دەکرێت!

چیرۆکەکان.. تەواوبوونیان نییە
تەمێکی ڕانەماڵ
دووبەرەکییەکی یەکسان..
لە نیوان بەشە ئاگرینییەکاندا
هەمیشە
بە کوڵە

لە کەپلەی ژمارە دوودا باری ئەستا دەکەوێتە بەر تیشکی ئەفراندنی شیعرییەوەو ئەو هەموو تاوان و کوشتارو ستەم و تالانییەی لە رابردوودا ویژدانی بەشێکی زۆری مرۆڤەکانی کوشت، لێرەدا پێ دەنێتە قۆناغێکی نوێوەو دەبێتە ئارەزووی ڕەنگاورەنگ لای بەشێکی تری ئەو هاوڵاتییانەی چاویان لە گۆڕانکاری و خەبات و فرە ڕەنگییەوەیەو دەیانەوێت لە ئاڵای سەوزو زەرد ڕزگاریان بێت، لە ئازاری ١٩٩١دا راپەڕینیان کردو کەچی مافیاکان بەرەکەیان خوارد، لە شوباتی ٢٠١١دا خۆپیشاندانیان کردو بە هێزی ئاگرو ئاسن کپ کرایەوەو سڵاو لە شەهیدەکانی ئازادی، ئیتر لێرەدا شێوازی خەبات دەگۆڕدرێت و شۆڕشگێڕەکان دەست دەکەن بە مانگرتنی سەرانسەری، بایکۆتی هەموو ئەندام و بڕیارو ئۆرگانە حیزبییەکان دەکەن و دوکانەکانیان دادەخەن، ناچن بۆ فەرمانگەکان، جوڵەی ژیان دەوەستێنن تا کاتی پاکبوونەوەی ژینگەی کوردستان لەو ڤایرەس و بەکتریا زیانبەخشانە، دروشمیان ئەوە دەبێت کە بە یەك دەنگ دەڵێن: ئیتر بەسە میللەت دەیەوێت بە دادپەروەریی بژی، گەل دەیەوێت بەری ڕەنجی راپەرین بخوات.. هاتنی ئەم زەمەنە حەتمییەو یاسای سروشتیش وایە زوڵم دەتوانێت هەر هەندە درێژە بکێشێت، قەزافی و زەینولعابدین بن عەلی نموونەیەکی دیارن کە جامی رقی میللەتیان بەسەردا ڕژا، شاعیر دەڵێت میللەتی مافخوراو لە ژێر دەسەڵاتی سێکوچکەییدا مان دەگرێت، لێرەدا وەستانێك وەردەگرین و دەڵێین سێکوچکە ڕاڤەی زۆرە؛ ئایا دەسەڵاتی کوڕو باوک و کوڕەزایە؟ یان پارەو کورسی و خیانەتە، یاخود نومایندەکردنی هەر سێ حوکمەتە فاشیستەکەی ئێران و سوریاو عێراقە کە ئەو دوو حیزبە هیچ سێ و دوویەك ناکەن و زۆرجاریش بە شەرمانە بە تەسفییەکردنی یەکتر پەنایان بۆ دەبەن وەك چۆن لە ئابی ١٩٩٦دا پارتی پەنای بۆ حوکمەتی بەعس بردو یەکێتیش بۆ ئیتلاعات و پاسداران.

بە خوێنی
یادەوەرییە تەقێنەرەکان
کۆمەڵە ئارەزوویەکی هەمەڕەنگ
لە ژێرخانی سێ کوچکەدا..
مان دەگرن

شاعیری شۆڕشگێڕی کوردو ئەفرێنەر کەنعان مەدحەت لە کەپلەی سێدا قەڵەمبازێکی جوان دەدات و خوێنەر دەخاتە کەشێکی پڕ هیواو ئومێدەوە، خەیاڵێك پڕ لە گوڵی ڕەنگاوڕەنگ، خۆشییەك تەمی سەر خەرەند بڕەوێنێتەوەو سەری هەمووان سوك بکات لەو مەراق و خەخواردنەوانەی یەخەی گەورەو بچووکی گەلی کوردی گرتووە، دەبێت شۆڕش و راپەڕین بەسەر ئەو گەندەڵانەدا بکرێت، تا ئەوانە دەماست

بن نەگبەتی بەرمان نادات، ئەوانە ئێکسپایەر بوون و زەمەنیان بەسەرچووە، دەبێت خەباتی سوراچاکان سەرلەنوێ بدرەوشێتەوەو خۆشی و زەردەخەنە بۆ هەموو مافخوراوان بگێڕدرێتەوە، داوای خوێنی ١٢ هەزار کوژراوو بێ سەروشوێنی شەڕەکانی ناوخۆ لەسەرانی ئەو دوو خێڵە بکرێت، خوێنی سەردەشت و کاوەکان بزر نابن، دەبێت میللەت بە قوڕ دەرگاو پەنجەرەی مەکۆو مەڵبەندو لقەکان سواغ بدات و بۆ هەتا هەتایە ئەو پەڕە رەشەی سەرچاوەی دواکەوتن و نەگبەتی و کارەسات و قەیرانەکان بوو هەڵبداتەوەو توڕی بداتە ناو زبڵدانی مێژووەوە، میللەت دەبێت دڵی بە تیشکی ئەستێرەیەك خۆش نەبێت، ئەوانە گرگن و بچوکن و هەمووان تیشك لە مانگ و خۆرەوە وەردەگرن، ئەی بۆچی خۆمان راستەوخۆ لە خۆری راستەقینەی سەربەستی و یەکسانی و دادپەروەریی بەهرەدار نەبین؟ لەبری ئەوەی چاوەڕوانی موچەو نیوکیلۆی برنجی ئێکسپایەری بایعی بین وەکو سەدەقە پێمان بدەن با بەدەستی خۆمان بیسێنین و داهاتەکان بە یەکسانی دابەش بکرێت و بنخانی ولاتی پێ بونیات بنێین، ببینە خاوەنی ئیرادەی پۆڵایی و یەکڕیزیی لەسەر بنەمای دڵسۆزیی بهێنینە دی نەك ئینتیمای حیزبیی، با بێکاری و چەوسانەوەی کۆمەڵایەتی و سیاسی قەڵاچۆ بکەین، چی لەوە خۆشترە دەست بە خەبات بکەین و هیوای گۆڕانکاری و لە گۆڕنانی گەندەڵیی و عەق□ی□تی فاشیستی حیزبی قەڵاچۆ بکەین کە کۆنترۆڵی هەموو گەردیلەیەکی ژیانیان کردووە لە کوردستانی باشوور لە پێناوی بەرژەوەندی دوو بنەماڵەدا، کوا پێشکەوتن و گۆڕانکاری لە عەقڵدا؟ کوا خوێندەواریی و پەروەردە؟ کوا دڵسۆزیی و داهێنان و گەشەپێدان؟ ئەمانە هەموو لە لایەن مەڵبەندو لق و مەکۆوە تاسێندراون و گۆڕ بزرن، لە ژوورە ئینفیرادەکانیاندا رۆژانە ئەشکەنجە دەردرێن، با لە گەڵ شاعیردا خەباتی مرۆڤدۆستی و نیشتمانپەروەریی دەست پێبکەین و دزەکان وەدەرنێین، ئەوانە نایانەوێت کەس تێبگات و هەناسەی راستەقینەی ئازادی و مافەکان بدات، ئیتر بەسە با ئەو تەمەنە کورتەی ژیان بەس بە ڕەزالەتەوە بەسەر بەرین، لە پیناوی چیدا وامان لێ دەکەن ئەی جانەوەرە سەوزو زەردەکانی رۆژە شوومەکان! ئیتر میللەت دەبێتە خاوەنی بڕیارو بەدەستی خۆی مافە زەوتکراوەکانی دەسێنێت..

چی لەوە خۆشتر
سەرلەنوێ
سوار بە هەورازا سەرکەوێ
لە جێی مەکۆ و
مەڵبەند..
سەنگەر هەڵبژێرێ

ئێستێرێکان راماڵی و
خوو ،
بۆ مانگێوێ بگرێ

ماسادۆنیا و گۆرانییەکانی … و نەژاد عزیز سورمێ :

(ماسێدۆنیا) وڵاتێکی ڕووتان و ژیانی تێدا گرانە ،
گۆرانییەکانیشیان بە ڕەنگی
وڵاتەکەیانە .. گۆرانی کۆیایەتی و تراژیدی ، نوێشکی ئەو
ڕووتەڵانەن ، وێنەیان
پێ بە پێی کارەساتەکانی مێژووی پێکهاتنیانە ..
ماسێدۆنیا کەوتووەتە نێوان وڵاتانی سێربستان و بولگارستان و
ئەلبان و گریك ، پایەتەختی شاری سکۆپیایە و زمانەکەیان
ماسادۆنییە کە دەگەڕێتەوە سەر سڵاڤی باشوور ، زۆربەی
دانیشتوانیشی سڵاڤین لە پاڵ هەندێ ئەلبان و ڕۆمان و کەم تا
کورتێکی تورك .
سڵاڤییەکان لە سەردەمی ڕۆمە بیزنتینییەکانەوە (سەدەی 9 و 10)
بوون بە کریستیان ، لەسەدەی چواردەیەمیشدا تورکە عوسمانییەکان
وەك داگیرکەر هاتنە ناویان ..
لەگەڵ ئەو هەموو بەرگری و بەرەنگاری و ناڕەزایی و
خۆڕاگرتنەیشیاندا
حوکمی عوسمانی تا سەرەتای سەدەی بیستەم مایەوە .
دوای شەڕی دووەمی جیهان ئەو وڵاتانە هەموویان ئازاد بوون ،
ماسادۆنیاش
بوو بە کۆمارێکی ناو کۆمارەکانی یەکێتی کۆمارەکانی یۆگسلاف .
ڕاستیی ئەو شەش سەدەیەی بەسەر ماسادۆنیادا تێپەڕی برینی قووڵ و
پڕ لە
کارەسات و ڕووداو و پێشهاتی جەرگبڕی بەخۆوە بینی ، قوربانی
زۆریان دا ،
گەلێك یاخی بوون و بە چۆڵ و چیایان کەوتن ، زۆریان وایان لێ هات
چەك هەڵگرن و تا ئەو ڕادەیەی ڕێگری بکەن ، بەتایبەتی ڕێیان لە

بازرگانە تورکەکان دەگرت و ڕووتیان دەکردنەوە .
ماسدۆنییەکان گیانفیدایی □□ەکانیان هەمیشە لەبیرە کە چەند لە پێناوی سەربەخۆییدا ماندوو بوون و قوربانییان داوە .
ئەم گۆرانییانە کە زۆربەیان لە داب و نەریتی خۆیانەوە هاتوون
سەیر دەکەی هیچیان
خاڵی نین لە تراژیدیا .

(1)
ئیق□ دەزیندانی دایە
هەڵۆیەکی لەسەر شانی هەڵدەنیشێ
چاوی ئیق□ هەڵۆ ئاو دەدەن
لە سیمایشی تێر دەبێ ..

- ئەی باڵدار
  ئەوا گەورەو بەهێز بووی
  منیش دەتنێرمەوە ماڵێ .
- ماڵەکەتان چۆن بناسم ؟
- حەوشەی ماڵمان کانییەکی سپی لێیە
  دارێکی وشکی بەسەرەوەیە
  سێ مەلی ڕەش لەسەر ئەو درەختە وشکەن
  مەلی یەکەم
  کە لە سپێدەوە دەگری تا ئێوارە
  خوشکمە
  مەلی دووەم
  کە لە نیوەڕۆوە دەگری تا نیوەشەو ،
  ژنەکەمە .
  ئەوەی هەرگیز لە ناڵە و فیغان ناکەوێ
  ئەوە دایکمە .

(2)
خۆر دادەکشێ
کچێك لەبەینی دوو دارستانی سەوز و
دوو دەریاچەی سارد
گوڵ دەچنێ ..
لە خوا بەدەر
کەسی لەگەڵدا نییە
کەس نییە ئاگاداری بێ
کە لەسەر خۆڵدا پاڵ کەوت

بەردێكی لەبن سەری بوو
بەرد مارێكی لەسەر بوو
(خوایە ئەو كیژە بمرێنە
تا پرچی بكەم بە هێللانە و
لە گۆشتی دەم وچاوی بخۆم
چاوەكانی بخۆمەوە ..)
خوا نزای ماری قبووڵ كرد
كچەكە مرد
مار ،
پرچی كرد بە هێللانە و
لە گۆشتی دەم وچاوی خوارد
چاوەكانی خواردەوە .

(3)
مانۆلا لەسەر (فاردار)
خەریك بوو پردێك
دروست بكا
بەڕۆژ ئیشی لێ نەدەكرد
حەزی دەكرد شەوان دەستی بداتێ
چی بكا باشە ؟
سەركاری نارد
مانۆلیكای ژنی بانگ كا

- مانۆلیكا
  سەرۆك منی ناردووە
  لە قەراخی ڕووباریە تۆی دەوێ
  زووكە ، تا پێت دەكرێ لەزێ بكە .
- بە مانۆلا بڵێ
  كوڕەكەم دەنوێنم و دێم .
  كوڕەكەی دەنێو لانكێ نا
  تێی هەڵكردە گۆرانیان بۆی
- (ڕۆڵە بابت منی دەوێ
  بە زووترین كات لەسەر فاردار ئامادە بم
  ئەگەر بۆ خۆشەویستی بێ
  كراسێكی سپی دەپۆشم
  ئەگەر بیەوێ بمكوژێ
  كراسێكی ڕەش

ئەگەر بۆ ژوانێ بێ
بنووە ڕۆڵە خەوی خێرت بێ
گەر بۆ مەرگ بێ
ڕۆڵە خێرا لەخەو ڕابە)
بەرەو فاڕدار شۆڕ بووەوە

- مانۆلا بۆ چیت بووم ؟

گەر بۆ ژوانێ بێ سپی
گەر بشتەوێ بمکوژی ، ڕەش دەپۆشم ..
مانۆلا دەستی گرت
لەسەر دیواری :

- (من هەرگیز سووم لەخۆ نییە

مانۆلا ! بەزەیت بە کوڕەکەماندا بێتەوە
کە دەگری و
لە دوای من وێڵ دەبێ)
لەو کاتەدا
مناڵەکە لە خەو ڕاپەڕی و
خێرا بەرەو فاڕدار هات
هاواری دەکرد و دەگریا
باوکی دەستی گرت و ئامێزی تێوەرێنا
پێکەوە
هەردووکیانی
بە دیواری پردەکەوە نووساند
لەو دەمەدا پرد بیڵیند بوو و
بیناش نەڕما .

(4)

سەگەکان دەوەڕن ..
کەواتە شەڕانییەکان خەریکن دێن..
خۆت لەنێو ئەم خاکە ڕەشداگەڕاوەدا
لەنێو سنگی زێڕینییەوە.. بشارەوە..
شەڕانی هاتن..
لێیان پرسین:
-کوا براکەت؟
-ت□ پیاو خراپی
نازانم براکەم لە کوێیە..
-گەر پێمان نەلێی،
چاوەکانت دەڕژێنین..

پێی نەوتن..
چاویان ڕژاند..
-پێمان ناڵێی کوا براکەت؟
ئەگەر نەڵێی دەستت دەبڕین..
دەستیان بڕی..
-ج□ی براکەتمان پ□ نا□□ی؟
ئەگەر نە□□ی قاچت دەب□ین
قاچیان بڕی و ڕۆیشتن..
بە زەوی ڕەشداگەڕاودا ڕەت بوون..
لەوێ ، لە سنگی زێڕینییەوە
(بیستانۆ) یان دۆزیەوە..
گرتیان..
پەلیان بەزنجیرێکی زیوین بەست و
بەرەو دارستانێکی دووریان برد..
(ئالینا) قیژاندی
بیستانۆ برام
نە چاوم هەیە بتبینم
نە دەست باوەشت پێدابکەم
نە پێم هەیە لەگەڵت بێم..

(5)

ڕۆژگاری ڕەش
(ستوجان)ی ماندوو کردبوو
نە خۆراك .. نە پارە
نۆ منداڵیش..
ستوجان خوشکێکی دەوڵەمەندی هەبوو
مێگەلێ مەڕو حەوت خەرمانی هەبوو..

- خوشکم
  نەختێ گەنمەشامیم دەویست
  بۆ خۆراکی زارۆکان.. برازای خۆتن
- ستوجان ، برام
  بەو ڕێیەدا شۆ□ بەرەوەو
  چاوەڕوانی کاروان بکە
  (300) ئێستری نەواون ..
  لە دوای کێشان و تاوتووکردنی گەنم
  پاشماوەکەیت دەدەمێ

....
ستوجان ، برام
تەنیا دەنکێکیش زیاد نەبوو
ستوجان دەستی دایە تەلیسەکی
چووە شینکاو پڕی کرد لە لم ..
هەڵی گرت بەرەو ماڵەوە..
کە مناڵەکانی بینیان..
خێرا بەرەو پیرییەوە هاتن..
پێ خواس .. برسی..
لمی وردو زێڕینی بۆ هەڵڕشتن
خواردیان..
مردن..
گۆڕێکی بۆ هەڵکەندن ، هەموویانی ناشت..
خۆیشی لە ماڵێ هاتەدەر ببێتە ڕێگر .

(6)
هەموو شەوێ ،
بە کراسێکی خوێناوییەوە دێتە لام
کەللەسەری بڕاوی تیا پێچراوە..
دایە ئەمرۆ بەیانی دەستێکی بۆ هێنام
ئەڵقەیەکی زێڕی پێوەبوو..
من دەزانم ئەو دەستە هی کێ بوو ،
ئای دایە
بۆچی منت دایە ئەو پیاوە
ئەو دەستە بڕاوە
دەستی کوستاندینی برام بوو..

(7)
بۆگدانا
لەسەر لووتکەی ئەو گردەدا خەو بردییەوە..
پەلکەگیا .. رایەخی بوو..
سەرینی .. گوڵی چیابوو
قەدی سەوز.. لێفەی بوو
شوانێکی لاو.. بەلایدا رابوورد
نەدەویست هەڵیبستێنێ..
نە دڵی دەهات جێی بهێڵێ..
بۆیە بەهەموو هێزیەوەدەستی کرد بە شمشاڵ لێدان..

(8)
گەرگوڵت ویست ،
شەونم لەسەر پەڕەی دا بێ..
بەیانیان وەرە
ئەگەر ئاوی شیرینت ویست
لە نیوەڕۆیانا وەرە..
بەڵام کاتی خۆشەویستی .. ئێوارانە.

(9)
کوڕو کچێك
یەکدییان خۆشدەویست و
ماچیان نەدەزانی ..
کچ کوڕەکەی بە چاوی ڕەشی ماچ دەکرد
کوڕەکەیش دەنکە ترێی
لە دەمی کچەکە دەنا ..
گوێی لە خشپەی پێی دایکی بوو
دەچووە بازاڕ تاڵەگیایان بکڕێ ژەهراویان بکا
کوڕەکە لە نیوەڕۆدا مرد
کچەکە لە شەوا
لە یەکدی بەستن
بە پەیتوونێکی چوارئەسپی هەڵیگرتن
کچ لە دووڕییانێکدا و
کوڕیش لە سێڕییانێك نێژرا
کچەکە بوو بە بنەمێوێ
کوڕەکەیش بوو بە گوڵێ
کچ هێشووی دان
کوڕ چڵی گوڵ
پێك گەیشتن و لێك ئاڵان
دایك هەواڵی پێ گەیی
چەقۆیەکی هێنا
هێشوو و چڵەکانی بڕی
دوو ئاگری کردەوە
هەر یەکی دەیەکی هاوێت
خۆڵەمێشەکەیشی کۆ کردەوەو
بە باخچەیدا بڵاوی کردەوە
باخچە ڕەیحانی لێ شین بوو
ڕەیحان پیاوان لە بن شەپقەکانیان دەنێن

کچانیش لەبەر بەرۆکێ
مناڵانیش لە دەستی دەگرن ..

(10)
سێ ساڵ بوو ستوجان
داوای بۆجانای دەکرد و
دایکی داواکەی ڕەت دەکردەوە
بۆجانا خۆشیدەویست
چووە ژوورەکەی
سندووقە تازە بۆیەکراوەکەی کردەوە
کراسە سپییەکەی دەرهێنا
دەبەری کرد و خۆی پێ خەمڵاند
جێی لە حەوشەی ماڵێدا ڕاخست و
لەسەری پاڵ کەوت
خۆی مراند ..
کە دایکی بینی
هەموو قژی خۆی ڕنییەوە
دەستی کرد بە ناڵەو فیغان
برایەکانی وتیان :
ئەم کچە فریومان دەدا
دەچین لە دارستان مارێك دێنین
پێوەی دەنێین
چوونە دارستان
مارێکیان هێنا و پێیان وەنا ،
نەبزووت

- پەنگران دێنین
هەر نەبزووت
وتیان با ستوجان بانگ کەین
ئەگەر مردنەکەی ساختە بێ
بگاتە ئێرە دێتەوەخۆ
هەڵدەستێتەوە
ستوجانیان بانگ کرد
ستوجان هات
دەستی دەمەمکان گێڕا
هەستایەوە ..
- ئای چ شیرنەخەوێك بوو

- مارمان پێوەنای نەبزووتی
  بۆچی پێوەی نەدای ؟
- دایە
  کە مارتان پێوەنام
  وەکو شەونم بۆ من وا بوو
  کە پەنگرتان پێوەنام
  خۆر هێمنی دەکردمەوە
- بۆجانا
  ئەی کە ستوجان دەستی بۆ مەمکان بردی
  بۆچی لەخەو ڕانەپەڕی .. نەترسای؟
- ئای ئای
  توخوا ستوجان دەستی بۆ مەمکان بردم ؟
  کەواتە دەبێ شووی پێ بکەم !

(11)

- ستوجانیکا
  لێوت بۆچی
  لە لێکەی زەرهەڵگەڕاو دەچن ؟
- لە ئەژمەتان
  لە داخی سەفەری تۆ بۆ (ماربۆڤێ)
- ستۆجانیکا خۆشەویستم
  بە مەرگی ئەسپەکەم
  دەستم بۆ هیچ ئافرەتێکی دی نەبردووە
- ئەسپ خۆراکی کسێکانە
  بە چاوانم سوێند بۆ بخۆ
- کوڕم بمرێ
  دەستم بۆ ئافرەتی دی نەبردووە
- کوڕ هی هەردووکمانە
  بە چاوانم سوێند بۆ بخۆ .
- لە ژمارە 10ی تەمووزی 1980 ی گۆڤاری (الاقلام) ی وەزارەتی ڕۆشنبیری
  عێراقییەوە کراوە بەکوردی – بڕوانە ل 67 .

خوێندنەوەی یەکەم ڕۆمانی فەرهاد پیرباڵ و شتی تریش.. ئەحمەد کامەران

بەرواری 26|2|2020 بوو کەهاوکات کۆتا ڕۆژی دەوامی کۆلێژم بوو ئەمەش بەهۆی بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسی کۆرۆنا بۆیە هەفتەیەك زووتر بڕیاری پشوویان دا, بۆیە منیش بڕیارم دا کە ئەم یەك مانگەی پشوو لە ماڵەوەم بۆ خۆم بەهەلێکی گرنگ بیقۆسمەوە کە بەشتی بەسوود و گرنگ بەڕێی بکەم چوونکە لە بنەڕەتدا قوتابیانی زانکۆ لە کاتی پشووەکاندا دەبێت بەشێکی کاتەکانیان بۆ خۆیان بەشتی بەسوود و گرنگ بەسەر ببەن بەتایبەتیش کاتێك تەرخان بکرێت بۆ خوێندنەوەی کتێب, نەك زۆربەی کاتەکان خۆت بەشتی بێ کەڵك زیانبەخش بەسەر ببەیت, هەربۆیە بڕیارم دا لە کۆلێژەوە بکەومە ڕێ بۆ بازاڕ بۆ کڕینی کتێب لە خانەی ئاشتی , وە بڕیارم دا ڕۆمانێکی فەرهاد پیرباڵ بکڕم ئەویش بەناوی (مولازم تەحسین و شتی تر..) کە چاپی سێیەم بوو بەڵام ساڵەکەی ڕوون نەبوو بەس ئەوەی من بزانم لە 2001 چاپ کرابوو , ئیتر بەهەر حاڵ ئەوە بۆ من بووە یەکەم ڕۆمانی فەرهاد پیرباڵ کە بیکڕم , بەڵام لە پێشتردا لە ساڵی 2019 لە پێشانگای نێودەوڵەتی کتێب یەك کتێبی فەرهاد پیرباڵم کڕی بە ناونیشانی(ئەوکتێبانەی ژیانیان گۆڕیم) کە لە کۆمەڵێك وتاری ئەدەبی پێك هاتبوو , وتارەکان زۆر جوان و بەپێز بوون بۆیە ئیتر حەز م چووە خوێندنەوەی کتێبەکانی فەرهاد پیرباڵ بۆیە ئەم جارەیان بڕیارم دا یەکەم ڕۆمانی ئەو بخوێنمەوە کە هەرچەندە چەندین ڕۆمانی دیکەی هەیە, کە لەفرسەتێکدا هەوڵبدەم ئەوانی تریش بخوێنمەوە.

خودی (د.فەرهاد پیرباڵ) بەلامەوە گرنگ نیە کە سەر بە چ هێزێك و چ لایەنێکە ئەوەی بەلای منەوە گرنگە ئەوەیە کە نووسەرێکی کوردە و هیچی تر.. ,بەڵام بەداخەوە دەبینین بەردەوام ڕووبەڕووی دژایەتی کردن و سەرکوتکردن دەبێتەوە , ئەمەش ئەوە بۆمان دەردەخات کوردستان لەژێر هەژموونی دیکتاتۆری دواکەوتن دایە لەسایەی ئەم حکومەتەوە , چوونکە ئازاردانی کەسێکی وەکو فەرهاد و نمونەکانی چەندین پرسیار و بۆشایی بەدوای خۆی بەجێ دەهێڵێتەوە, بۆیە فەرهاد پیرباڵ بەشێکە لەو نموونەی جوانەی کوردستان و شاری هەولێر کە دەبێت بە هەموولایەکەوە ڕێزی لێبگرین, هەموو جارێك باسی ئەوە دەکرێت کە وڵاتانی تر کەسانی وەکو ئەفلاتۆن و ئەرستۆ و هێگل و

ئەلبێرت کامۆیان هەیە لەگەڵ چەندین کەسانی تر… کەچی دەگوترێت کورد هیچ کەسێکی هاوشێوەی ئەوانی نیە, نەخێر بەپێچەوانە کوردیش بە چەندین کەسی جوان و ئەزموونداری هەیە لەبوارە جیاوازەکان دا, دیارترینیانیش فەرهاد پیرباڵە کە وەکو سیمبولێك وایە بۆ گەلی کورد بە نووسینە جوانەکانی توانیویەتی خزمەتێکی بەرچاوی گەلەکەی بکات, یاخود لەپاڵ ئەمانەوە بەداخەوە هەندێ تاکی کوردی نەفام هەیە کە بە فەرهاد پرباڵ بەکەسێکی شێت لە قەلەم دەدەن کە ئەمە خۆی لە بنەڕەتدا هەرکەسێك ئەم وشەیەی لە دەمیەوە بێتە دەرەوە لە بەرامبەر د.فەرهاد ئەوە سەرەتا خۆی کەسێکی نەخۆش و شێت و دواکەوتووە.

ڕۆمانی مولازم تەحسین و شتی تر… باس لە ڕووداوەکان و نەهامەتیەکانی گەلی کورد دەکات بەدەستی ڕژێمی بەعسەوە , ئەگەر چی ناوەکەی گۆڕدراوە بۆ مولازم تەحسین بەڵام خۆی لە ڕاستیدا لە سەردەمی بەعس لەشاری سلێمانی کەسایەتیەکی دیاری بەعسی هەبوو کە خەڵکی زۆر لێی دەترسان وە پیاوێکی زۆر مەترسیدار بوو ناوی مولازم موحسین بوو بەڵام لە ڕۆمانەکەی فەرهاد پیرباڵ ئاماژە بەناوێکی تر دەکات کە لەبنەڕەتدا هەر ئەوکاسایەتیە بەڵام ناوەکەی گۆڕدراوە, وە لەهەمان کاتیشدا دوو کارەکتەری سەرەکی تریش لەنێو ڕۆمانەکەدا بوونی هەیە ئەویش بەناوی جوامێر و ئەختەر, کە جوامێر بەڕێوبەری کشتوکاڵی سلێمانیە بەڵام لەپاشان بەرەو شاخ دەڕوات پێش ئەوەی بڕوات بۆ شاخ ئەختەر خۆشەویستەکەی دەکاتە (ژن) و دواتر بەجێی دەهێڵێت کە لەم نێوەندەدا ئەختەر دەبێتە قوربانی جوامێر و مولازم تەحسین و چالاکیەکانی حزب لەشاخ کە دواتریش سەرکردایەتی شاخ ئەختەر دەکەنە بەرپرسی ڕێکخستنەکانی شار بۆ ئەوەی ڕاپۆرتیان بۆ بنوسێت و ڕەوانەی شاخی بکات, چەند جارێك جوامێر بەڵێنی پێدەدات بیخوازێت بەڵام دەڵێت سەرکردایەتی حزب ڕازی نین جارێ, چوونکە ئەختەر لەناو سلێمانی ببوە بە بنێشتە خۆشەی دەمی خەڵك کە بە قەحپە ناویان دەبرد کە بەردەوام دەیان گوت: ئەم کچە جوانە جارێك لە باوەشی جوامێرەو جارێکیش لەباوەشی مولازم تەحسینە بەخوا بەجوانیەکەی دڵی هەردوکیان بۆ خۆی بردوە ئیتر لەگەڵ چەندان قسەو قسەلێکی دیکە.

ئەگەر چی بۆ دواجار سەرکردایەتی شاخ بڕیاردەدەن کە مولازم تەحسین لە بۆسەیکدا بگرن بیبەنە شاخ ئەمەش لە ڕێگای جوامێر و ئەختەرەوە ئەم کارە دەبێت ئەنجام بدرێت بەڵام جوامێر لەلایەن مولازم تەحسینەوە سەری لەلاشەی لێدەکرێتەوەو , لەپاشانیش کە مولازم تەحسین

کاری بە ئەختەر تەواو دەبێت بە پاسەوانەکانی دەڵێت ئەم قەحپەیەش لێرە دووربخەنەوە, چوونکە مولازم تەحسین ئەختەری وا هەڵخەلەتاندبوو کە گوایە دەیەوێت هاوسەرگیری لەگەڵ دا بکات بەڵام تەنها بۆ ئەوە بوو کە کارەکەی خۆی پێ ئەنجام بدات و لەپاشانیس ئەختەریش لەناو ببات.....

لە دیوێکی نێو ڕۆمانەکە بەشێك لە ئازارەکانی گەلی کورد بۆمان دەخاتە ڕوو کە چەند ڕۆژگارێکی ناخۆشیان تێپەڕاندوە لەگەڵ دەسەڵاتی دیکتاتۆری بەعس, وەهەروەها بەردەوام هەوڵی سەرکوتکردنی شۆڕش و خەباتی کوردانیان دەدا لە پێناو سەربەخۆیان , ئەگەرچی خوێنی دەیان ڕۆلەی کورد بەکچ و کوڕو پیاو و ژنەوە بوونە قووربانی بەڵام بۆ دواجار بەعس کەوتە مێژووی ڕەشەوە.

2020|3|4

ناوی کتێب: تیۆری سیاسی لای عبداللە ئۆج ئالان … نووسینی: نەوزاد خالد صالح (نەوزاد مەرگەیی)

ناوی کتێب: تیۆری سیاسی لای عبداللە ئۆج ئالان
بابەت: توێژینە□وەی فە□لسە□فی
نووسینی: نەوزاد خالد صالح (نەوزاد مەرگەیی)

[بۆ خوێندنە□وەی ئە□م کتێبە کلیکی ئێرە بکە□ن …..]

دەبێت خۆمان بە هانای خۆمانەوە بین! ... د. زاهیر سوران

بەڕێزان لە هەموو لایەکەوە زانیاری بۆ بنەمای چەواشەکارو دژ بە یەك بڵاودەکرێنەوە لە بۆ باوکیدا میللەت گیری خواردووە! لە نێوان بەرداشی حکومەت و سوزو هەستی ئەو کەسانەدا کە بارودۆخەکە تێکدەدەن و نایانەوێت تێبگەن کە هەلومەرجەکە چەندە مەترسیدارە!

ئێمەی میللەتێکین بە قسە هەمووومان دکتۆرین! ئەندازیارین، شیکەرەوەی سیاسی و سەربازین! راوێژکارین، شارەزایین، قسەزان و مەلابەزێن و بێ عەیب (خۆوش) و دڵسۆزو خەمخۆرو ئازاین بەڵام بە کردەوە لەدوای داووەین واتە قڕەین!

لە وڵاتان بۆ نمونە: سوید ژمارەی تووشبووان گەلێك لێرە زیاترە بەڵام کەس خۆی ناشارێتەوە دانیشتوان بە تەلەفۆن پەیوەندی بە لایەنی تەندروستییەوە دەکەن و گەر پێویست بوو پێیان دەڵێن: لە ماڵدا بمێننەوە وئیتر کەس ناکەوێتە کۆمێنت نووسین و جنێو قسەی ناشایستە بە چەپ و راستی خۆیدا، ئیمڕۆ قەرەباڵخی سەرجادەو بازارو شایی و کنیسەو شوێنە گشتییەکان فرەکەم بوونەتەوە.

لای خۆمان بە پێچەوانەوە ئیتر لە بەیانییەوە خەلك خەریکی ناوبازارە بۆ گۆشتی پشتەمەخزەو برنجی کوردی وکەلوپەلی یاپراخ، دەڵێی سەد ساڵە یاپراخیان نەخواردوە! بۆ ئەو دەشتە. نازانم ئەم میللەتە بۆ ئەوەندە خەریکی ورگییەتی؟ قسەی قۆری سەد ساڵ لەمەوبەر دووبارە دەکەنەوە بەڵام پاکوخاوێنی تاك وکۆو کەلوپەلی رۆژانەی پیس و قسەو ئامۆژگارییە بەنرخ و پێویستییەکان پشت گوێ دەخەن؟

هاوڵاتی بەڕێز وەزعەکە خراپتر مەکەن، تکا دەکەم ئەم پێنچشەمێو هەینییە لە مالەوە مەیەنە دەرەوەو ماڵەکانتان پاکژبکەنەوە، دەسکی دەرگاکانتان دەسکی بەلوعەو دەمانچەی تارەت گرتنەکانتان کە رۆژانە دەیان جار دەستییان بۆ دەبەن نێو ئۆتۆمۆبیلەکانتان (تەکسی و کۆستەرە کۆنە ٢٠ نەفەرییەکان) پاکژ بکەنەوە.

ئەوەتا رێکخراوی تەندروستی جیهانی داوا لەدەستەڵاتدارانی ئێراق دەکات کە دۆخەکە مەترسیدارەو جۆری ٢ ی مەترسیدارەکەی ڤایرۆسەکەش لە ئێران بڵاوبۆتەوە! گەر کەمتەرخەم بین ئەوا کوردستان بەدەردی ئێران دەڕوات و کۆنترۆل لەدەست دەدات. بەڵام لای کورد هەمووی

دونیاو شتێك فشەیێو كەسیش كردارێكی باش نانوێنێت لەبەرئەوە پێویستە:

١- پێویستە حكومەت بە جورئەتەوە وخێراو (چوارشەممە پاش نیوەڕۆ تا شەممە بەیانییەكەی) هاتووچۆ ڕابگرن بۆ ئەوەی قەرەباڵخی دروست نەبێت و بەوردییەوە سەیری هاتنەژوورەوەو بەرز بوونەوەی ژمارەی نەخۆشەكان بكەن، ئاگركوژێنەرەو پۆلیس و ئاسایش بخەنە ئامادەباشییەوەو با لە ئێشكگریی خۆیاندا بن.

٢-پێویستە حكومەت ڕێگە بدات تەنیا وتەبێژی ئەنجومەنی وەزیران و وەزارەتەكانی تەندروستی و ناوخۆ قسان بكەن گەر دەتوانن دۆخەكە بەڕێوە بەرن، با ئیتر وەزیرەكان لە شاشەكان دوور بكەونەوە (دیاردەیەكی ناشیرینە) با ئیتر پارێزگاكان نەیەنە سەر شاشەكان با بڵاوكراوەكان لە لایەنێكەوە بێت كە وەزارەتی تەندروستییە.

٣- نابێت دەستەڵات بە كۆمێنت نووسانی تۆڕە كۆمەڵایەتییەكان و بەرژەوەندی پەرستیانی ئەملاولا دەستخەڕۆ ببن كە تەنیا خەمی گیرفانی خۆیانە هیچ حسابێك بۆ میللەت ناكەن، دەتوانن ئینتەرنێتیش دابخەن، بۆ نا ؟ ئێوە گەر دڵسۆزن خەمی میللەتتان بێت گوێ لە قسەی زلی ئەم و ئەو مەگرن، دڵسۆزی و خەمخۆری خۆتان بۆ میللەت نیشان بدەن!

٤- دەبێت حكومەت هەیبەت بۆ خۆی بگێڕێتەوە (لە هەندێك هەل و مەرجدا، لە پێناوی پاراستنی ئاسایشی نیشتیمانی و سەلامەتی دانیشتواندا دەبێت بە تۆپزی یاسا بەرقەرار بكرێت) پێویستە كەسانی بڕیاردەری خۆنەویست مەلەفی ڕێگرتن لە ڤایرۆسەكە بگرنە دەست.

٥- پێویستە حكومەت تەلەفزیۆنەكان ئاگاداربكاتەوە ماتریاڵی بێ سوودو ترسناك و زیانبەخش و چەواشەكار بڵاونەكەنەوە. ٦ كاتژمێر جارێك باسی كۆڕۆنا بكرێت، كۆمێنت نووسین قەدەخە بكرێت لەبەر ئەوەی تەلەفزیۆنەكانیش بەبێ ئەوەی هەست بە لێپرسینەوە بكەن بەس بۆ ئەوەی بازاڕیان گەرم بێت (ژمارەی بینەرانیان زیاد بێت) كەسانی جنێوفرۆش و كۆمێنت نووسی كوردیی نەزانی جنێوفرۆش كۆدەكەنەوە لە بابەتەكان. ئەوە ئازادی نییە ئەوە بەڕەڵایی و تێكدانی شیرازەی ئاسایشی تەندروستی و نەتەوەیی ئەم میللەتەیە ئێوە بەرپرسیارن بۆ مێژوو فریای كەون!

گەر حكومەت بەهانی ئەم نامەیەوە نەهات و ئەنجامی نەدا ئەوا دەبێت هەر كەس لە لای خۆیەوە خۆی هۆشیاربكاتەوەو بەڵام قەیران دروست مەكەن ئەوە كردارێكی پێشوەختەی بەسوودە تا كاتێكی دیی.

بەڕێزان زانستییانە پێتان ئەیەژم: تکایە لەم ڕۆژانەدا لە ماڵەکانتاندا بمێننەوە داخستنی فەرمانگەکان مانای گەشت و گوزارکردن نییە بە مانای کەمکردنەوەی قەرەباڵخییە لە پێناو سەلامەتیتاندا . لەم هەلومەرجەدا هەمووو هاتووچۆیەك وسەردانێك مەترسیدارە لەبەر ئەوەی ژمارەی ئەو هاوڵاتیانەی کوردستان کە بە پارە لە دەروازەی مونزرییەی سەر بە ئێراق بۆ خۆدزینەوە (بندیوار) لە جوداکردنەوەی ٢ هەفتەییەکە ی خۆمان بەبێ بێویژدانانە هاتوونەتەوە نێو کوردستان زۆر لەوە زیاترە کە دەزانراو ڕۆژانە لەزێدبووندایە(ئیراق خۆی بە ئەنقەست ئەو خاڵە سنوورییە دا ناخات) و زۆر زۆر مەترسیدارە!

تکایە پشت و پەنای یەکدی بن چاوەڕەی دەستی بێگانە مەبن!

د . زاهیر سوران
پسپۆری نەخۆشییە گشتییەکان و درمییەکان، سلێمانی
١٠/ ٣ / ٢٠٢٠

کۆرۆنا و بەرپرسیارێتی تاک … پارێزەر/ لوقمان مصطفى صالح

بەرپرسیارێتی تاك لە کۆمەڵگادا گرنگی خۆی هەیە،چونکە خودی مرۆڤ خۆی لێی بەرپرسە و دەبێت پابەندی سەرجەم یاساو ڕێساکانی ژیانیشبێ کە لە ڕێگەی هەڵقوڵاوی داب و نەریتی ناو کۆمەڵگەکەی خۆی پێیڕەوی دەکات، کە بێگومان لەم جۆرە بەرپرسیارێتییەدا تاك خۆی لە ناو کۆمەڵگەدا دەرەنجامی ئەرێنی ونەرێنی هەڵدەگرێت و هەندێك جاریش دەرەنجامەکان و لێکەوتەکانی بۆ هەردوو جۆرەکەیەوە کاریگەری دەبێت لەسەر خێزان و کۆمەڵگا بە گشتی.
ئەم بەرپرسیارێتییە زیاتر لەکاتە هەستیارە کاندا دەردەکەوێ،کاتێ ڤایرانێک دەتە ئاراوە جاچی درووستکراوبە یاخوود سرووشتی، بۆ نمونە ئەم پەتا گشتگیرە کە بە(ڤایرۆسی کۆرۆنا)یاخود(کۆڤید ١٩)ناسراوە،کە هەموو جیهانی بە خۆیەوە سەرقاڵکردووە،بەتە مەترسی بۆ سەرجەم مرۆڤایەتی.

لێرەدا تاک دەتوانێ بە شێوەیەکی ئەرێنی ڕۆڵی مێژوویی خۆی ببینێ، هەر لە هاوکاری و ووریاکردنەوەی خێزان و دەوروبەری لەو مەترسیە سامناکەی کە روبەروی مرۆڤایەتی بۆتەوە، نەک بە پێچەوانەوە ڕۆڵی نەرێنی بگێڕێ،کەواتە بەشداری تاک بریتییە لە کۆمەڵێک چالاکی کە هاوڵاتیان چ وەک تاک یان وەک گروپ ئەنجامیدەدەن.دەتوانێ هەوڵبدات بەرژەوەندی گشتی بپارێزێت و بەشداربێت لە پرۆسەی نەهێشتنی قەیرانەکان بە سرووشتی و دەستکردەکانیشەوە، بەشداربێ لە بڕیاردان و بەڕێوەبردنی وڵات و گەشەکردنی کۆمەڵگادا.

ئەم بەشداریکردنە یان ئەم چالاکییانە دەکرێت مادیی یان مەعنەوی بێت، دەکرێت لە رێگەی خستنەڕووی بیروڕایەکەوە یان لە رێگەی کارەوە یان کۆمەک و تەمویلکردنەوە یان هەر رێگەیەکی دیکەوە بێت کە دواجار دەبێتە هۆکاری تێپەراندنی قەیرانەکە و گەشەکردن و پێشخستنی کۆمەڵگا لەسەرجەم ئاستەکان.

مەبەست لە چالاکی تاک لە ناو کۆمەڵدا بریتییە لە بەشداریکردنی تاک یان گروپ لە کۆمەڵێ چالاکی جۆراوجۆر، لەوانە بەشداریکردن لە رێکخراوە خێرخوازییەکانە بە دوو مەبەست: لەلایەک بۆ سەلماندنی بوونی کەسایەتی خۆیەتی، لەلایەکی کەشەوە هەست دەکات بەو ئەرکەی کارێکی مرۆڤانەی ئەنجامداوە،هەروەها دەتوانێ هەڵمەتی خۆبەخشانە بۆ چاودێریکردن و بەدەمەوەچونی بەساڵاچوان منداڵان و خاوەن پێداویستی تایبەت بکات، سەرپەرشتیکردنی منداڵانی بێ دایک و باوک و بێ نەوا، رێکخستنی جووڵەی هاتووچۆ، بەشداریکردن لە هۆشیارکردنەوەی تەندروستی بەتایبەت پەتای ڤایرۆسی کۆرۆنا و هەستان بە پاککردنەوەو پاراستنی ژینگە بۆ دەرباز بوون لەم دەردە کوشندەیەی کە رووی تێکردووین…هتد بکات.

ڕۆمان: ئامەرتات … نەوزاد مەرگەیی

ناوی کتێب : ئامەرتات

بابەت : ڕۆمان

نووسینی : نەوزاد خالد صاڵح(نەوزاد مەرگەیی)

تیراژ : (500) دانە

نرخ :)4000(دینار
شوێنی چاپ : چاپخانەی ڕۆژهەڵات/هەولێر
لەبەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتیەکان ژمارەی سپاردنی)622(ی
ساڵی 2015ی پێ دراوە

بۆ خوێندکەوەی ئەم با□ت□ کلیکی ئێر□ بکەن ....

ئەی داد بێ داد … نەوزاد بەندی

پێکەنین و لە هەمان کاتدا قوڕ بەسەریی لەوەدایە کونسوڵی چین کە بەرگری لەشی هەزار ئەوەندی ئێمە زیاترە ، دەمامکی کردووە ، کەچی بەێوەبەری تەندروستی و کاربەدەستانی کورد بە بێ دەمامکن ..
ئاخر کێشەکە لەوەدایە .. بێ متمانەیی خەڵک بەرامبەر ئەم دەسەڵاتە لێرەدایە .. لە ڕاگەیاندنەکاندا ئەڵێن دوو کەس زیاتر کۆببنەوە بە قەڵەباڵغیی ئەژمار ئەکرێت و ئەبێ دوور بین لێیەوە ، کەچی پێنج شەش کاربەدەستی عاشقی کامێرا و س□□قی و کونسوڵ ، سەریان کردووە بە سەری یەکتردا هەتاکو زومی کامێراکە بیانگرێتە خۆی ..
بە خەڵک ئەڵێن بەبێ دەمامک قسە مەکەن ، خۆیشیان بە بێ دەمامک و نزیک لە یەکەوە ، ئەوەی ئەیڵێن نایڵێنەوە ..
ئاخر ئەمەیە کە نازانم ناوی لێ بنێم چی ، ئەمەیە نەخوێندەواریی به کردار ..ئەمەیە دوو فاقیی لە شێوەی درامایەکی پێکەنین هێن و لە هەمان کاتدا تراژیدیدا ..

بژی کونسوڵ
بژی کامێرا
بژی قات و بۆینباخ
بژی بازرگانیکردن بە کۆرۆناوە ..

تکایە خۆتان بەم خورادنانە هەڵ مەخەڵەتێنن! … د زاهیر سوران

لەو کاتەوەی کە ڤایرۆسی کۆرۆنا ناسراو بووە بە (کۆڤید ١٩) و دەرکەوتووە چەندین ماڵپەر، کەس و لایەن، زانیاریی هەڵەقومەڵەق و چەواشەکار بڵاودەکەنەوە! بەبێ ئەوەی هیچ زانیارییەکی پزیشکی لەخۆ گرت بێت، لەسەر کاریگەریی هەندێك خۆراك (چەندین پرسیاری سەیرو سەمەرەم لێکراوە لەسەر ئەم بابەتانە) ڕاستە پێشتر کاریگەرییان هەبووە لە چاککردن و باشترکردنی تەندروستی یان بەهێزکردنی کۆئەندامی بەرگریی لەشدا بەڵام لەم ماوە کورتەدا ئەو ڕاستیانە دەرکەوتوون، کە هیچ کام لەم خۆراکانە کاریگەریی ڕاستەوخۆ یان باشیان لەسەر ڤایرۆسەکە نییە! تەنیا خۆ هەڵخەڵەتاندنەو بەس و هەندێك کەس دەروونی وای لێك دەدەنەوە کە ڕاستن بەڵام لە ڕووی زانستییانەوە هەڵەن! گرنگترین و ناسراوترینییان ئەمانەن:

١-سیر

ڕێکخراوی تەندروستی جیهانی دەڵێت: ڕاستە کە سیر خۆراکێکی تەندروستەو دژی میکرۆبەکان دەجەنگێت، بەڵام هیچ بەڵگەیەك نییە کە مرۆڤ دەپارێزێت لە ڤایرۆسی کۆرۆنا.
جاری واش هەیە زێدەخۆری زیانبەخشە بە تەندروستی بۆ نمونە: کاتێك خانمێك ١،٥ کیلۆگرام سیری خواردبوو تووشی ئەوە بوو بوو کە لە نەخۆشخانە بمێنێتەوە بۆ چارەسەر.
بەلام سەوزە، میوەو ئاو، هەموویان یارمەتی دەرن بۆ ئەوەی بە تەندروستییەکی باشەوە بمێنینەوە. وەڵێ هیچ بەڵگەیەك نییە کە ئەمانە لە ڤایرۆسەکە دەمانپارێزن.

٢-مەعجیزە

هەندێك کەس دەبێژن کە گوایە مەعجیزە (دووەم ئۆکسیدی کلۆر) کە بۆ سپیی کردنەوەی جلوبەرگ و پاکژکردنەوەی قوماش و پەڵە بەکاردێت یارمەتی لەناوبردبردنی ڤایرۆسەکە دەدات.
ساڵی پار بەڕێوەبەرایەتی خۆراك و دەرمانی ئەمەریکایی ئاگادارییەکی بڵاوکردەوە لەسەر مەترسی خواردنەوەی مەعجیزەو وڵاتانی تریش هەمان ئاگادارکردنەوەیان بڵاوکردەوە، لەبەرئەوە تکایە تووخنی مەکەون.

٣-پاکژکەرەوە خۆماڵییەکان (لە ماڵدا دروست دەکرێن)

لە ئیتالیا کە ئێستا گەرمەی بڵاوبوونەوەی ڤایرۆسەکەی تێدایە

مەترسی نەمانی پاكژكەرەوەكان لە بازاردا لە ئارادایە . لەبەرئەوە خەڵكی هەوڵدەدەن لە ماڵەوە پاكژكەرەوە دروست بكەن كە هیچ سوودێكی نییە لەبەرئەوەی كە:
ئەو پاكژكەرە دروستكراوانە رێژەی ئەلكهولیان ناگاتە لە ٦٠-٧٠% و تەنانەت مەشروباتی وەك ڤۆدكا رێژەی ئەلكهولەكەی تەنیا دەگاتە لە ٤٠% كە ڤایرۆس ناكوژێت.

٤- ئاوخورادنەوە هەر ١٥ خولەكێك

مەڵپەرێك لە فەیسبوك ئامۆژگاری پزیشكێكی یابانی بڵاوكردۆتەوە كە گوایە ئاو خواردنەوەی ٤ جاران لە كاتژمێرێكدا ڤایرۆسەكانی نێو دەم دەردەكاتە دەرەوە! هەرچەندە لە زاراوەی ئارەبییەكەی دا نزیكەی ٣٥٠ هەزار جاران سەیركرابوو بەڵام مامۆستایانی زانكۆی بلۆمفیڵد دەڵێن: هیچ بەڵگەیەك بۆ ئەمە نییە كە فرە ئاو خواردنەوە ڤایرۆس دەكاتە دەرەوەی لەش.

٥-گەرماو دووركەوتنەوە لە ئایسكرێم.

زانیاریی زۆر هەیە كە گوایە بەرزی پلەی گەرما (وەك كورد خەوی پێوە دەبینێت) ڤایرۆسەكە بكوژێت لەبەرئەوە دەڵێن: ئاوی گەرم بخۆرەوە و بە ئاوی گەرم خۆت بشورە یان بە فیۆن قژت هیشك بكەرەوە.
هەرچەندە ئەو زانیارییانە لەلایەن چەند كەسێكەوە تەزویركرابوو بە ناوی (رێكخراوی یۆنیسكۆ) وە بڵاوكرابووەوە وەلێ دواجار رێكخراوەكە بڵاوكراوە تەزویرەكەی بەدرۆخستەوە، ئەمیش درۆ دەرچوو.
ئێمە دەزانین ڤایرۆسەكان بە گشتی لە هاوین دا ماوەیەكی كەم لەدەرەوەی لەشدا دەژین، بەڵام تا ئێستا زانستییانە نازانرێت ئایا بەرزی گەرمای هاوین چەندە كاریگەری هەیە لەسەر خودی ڤایرۆسەكە؟
هاوكات دەڵێن: گەرمكردنی جەستەو خۆ دانە بەرتیشكی خۆر هیچ سوودێكی دژی ڤایرۆسەكە نییە!
هەروەها خواردنەوەی ئاوی گەرم پلەی گەرمی لەش ناگۆڕێت گەر بێت ونەخۆش نەبێت و پلەی گەرمی لەش بەرز نەبێت.
هاووڵاتیانی بەڕێز، هەرچەندە زانایانی ئەم بوارە دەڵێن: كە هێشتا زۆر زانیاریی لەسەر ڤایرۆسەكەو نەخۆشییەكە نازانرێت بەڵام ماوەی خەمڵێنراوی كڕكەوتنی ڤایرۆسەكە، واتە لە ڕۆژی تووشبوونەوە بە ڤایرۆسەكە تا دەركەوتنی نیشانەكان لە یەكێكی تووشبوودا نزیكەی ٥ رۆژی گەرەكە.
ئەو كەسانەی كە تا ١٢ ڕۆژان نیشانەیان تێدا دەرناكەوێت، لەوانەیە ئەوانە هەڵگریی هەوكردنەكە بن.
گەر گومان دەكەیت تووشبوویت یان لەو شوێنانەوە هاتوویت كە

قایرۆسەکەی تێدا بڵابۆتەوە، باشترین ئەرکی مرۆڤانەو ئەخلاقی سەرشانت ئەوەیە کە بۆ ماوەی ٢ هەفتە خۆت لە ماڵەوە گل (بهێڵیتەوە) بدەیتەوە بۆ ئەوەی کەسانی دیی بێ تاوان تووش نەکەیت.
لە کۆتاییدا دەمەوێت ئاگادارتان بکەم کە زانیاریی هەڵەو چەواشە زوو بڵاودەبێتە بەڵام ئەوەی راست و هەقە زۆر ڕەقەو جاری وا هەیە باوەڕی پێ ناکرێت. تکادەکەم دەروونی خۆتان چەواشە مەکەن بە نووسینی نازانستی و خۆتان بە ماڵپەڕە دروستکراوەکانەوە سەرقاڵ مەکەن، باشترین رێگا خۆپاراستنە بەڵام بەم شێوازەی خوارەوە:

١-خۆت لەو کەسانە نزيك مەکەرەوە کە تەندروستییان باش نییە!
٢-دەست مەبە بۆ چاوەکانت و دەمولێوت، هەروەها پەنجە مەکە بە لووتتدا کاتێك دەستەکانت نەشوردراون و پیسن!
٣-تکایە لە کاتی کۆکەو پژمین دا دەستەسڕی کاغەز بەکاربهێنەوە فڕێی مەدە تەنیا بیکەرە نێو نایلۆنی خۆڵەوە تا دەتوانیت بەزوویی دەستەکانت بشۆرە.

د زاهیر سوران

پسپۆری نەخۆشییە درمییەکان و گشتییەکان، سلێمانی .

سەنگ و قورسایی حزبی شیوعی و ناحەزان… ئەحمەد رەجەب

ناحەزان و دوژمنانی شیوعییەت لە چاوپێکەوتن و لێدوانەکانیان هەلیان بۆ ئەرەخسێ و هیرشی توندو تیژو ژەهراوی و دوور لە راستگۆیی ئاراستەی حزبی شیوعی ئەکەن بە بێ ئەوەی رابردوو تێکۆشانی ئەو حزبە ماندونەناسە‌و رۆڵی کارامەی لە پێناو چەسپاندنی ئاوات و خواست و ئارەزوو ئازادی گەل و نیشتمان بهێننە بەرچاویان و کوێرانە قسەی پرۆپوچ ئەخەنە‌نە پاڵی ئەو حزبە مەزنە خاوەن تێکۆشان و هەزاران شەهید.
لەگرتەیەکی ڤیدیۆیی و، لە بەرنامەی رووداو مێژووی کەناڵی NRT لە چاوپێکەوتنکدا لە گەڵ بەرێز : حامید حاجی غالی ئەندامی سەرکردایەتی یەکێتی نێشتمانی کوردستان و بەرپرسی نووسینگەی

کۆمەڵایەتی پەردە لە سەر زۆر شت هەڵئەداوەو ئەڵێت ئێمەی یەکێتی لە گەڵ پارتی دیموکراتی کوردستان و حزبی سۆشیالیستی کوردستان و ئیسلامییەکان بانگهێشت کراین بۆ ئێران و لەوێ لەسەر چۆنێتی گرتنی شاری هەڵەبجە ڕێککەوتین و هەروا چۆنێتی هێنانی سوپای پاسداران و، لە هاتنەوەماندا بۆ خۆ پاراستن لە چەکی کیمیاوی ماسك (قناع) و دەرزیان بە سەرماندا دابەش کرد.

پێشکەشکاری بەرنامەکە پرسیاری کردو وتی : ئەی ماسك و دەرزیتان دا بە خەڵکی شار ؟.

حامید: نەخێرو، کێ ئەتوانێت بەو شەوە ئەو کارە بکات.

پێشکەشکار: ڕۆڵی تۆ لەو ئۆپراسیۆنە، ئۆپراسیۆنی گرتنی شاری هەڵەبجە چی بوو؟

حامید : بەرپرسی سەربازی پێشمەرگەکانی یەکێتی بووم و، بە موقدەم (تارانی) م وت من هیزەکانم ئەنێرمە پێشەوەو، موقدەم تارانی زۆری پێخۆش بوو.

پێشکەشکار : هەندی لایەن لە مەترسی ئەو جۆرە ئۆپراسیۆنە ئاگاداریان پێداون ، وەك حزبی شیوعی و ئیسلامییەکان.

حامید : حزبی شیوعی چی ، کەی ئەو قورسایەی هەیە بەشداری بکەن یا نەکەن ، پەنجا کەسێکن!.

پێشکەشکار ئاماژە بە زۆر شت ئەدات وەك : تاڵانکردنی پارەو زێری بانقی هەڵەبجەو تەقاندنەوەی و ، تەقاندنی بینای توتنەکە (تنقیحەکە) و بردنی کتێب و هەموو دەستنووس و شتی ترو، ئەڵێن بۆ یەك ئەنکوستیلە پەنجەی مردووتان بریوەتەوە و، ئیوە تاوانبارن بەوەی خەڵکتان ئاگادار نەکردووەو، سور ئەزانن سەدام حوسەین بەرامبەر بەو کارەی ئیوەو ئێران دەستناپارێزێت و، بۆچی فرۆکەوان(تارق رەمەزان) کە کیمیاوی رشت بە سەر هەڵەبجەو سۆوسێنان لە سلێمانی ئازادتان کرد

حامید وتی : نەمانزانی سەدام حوسەین کیمیاوی بە سەرماندا ئەرژێنێت و، من ئاگام لە بردنی پارەی بانقەکە نییەو وابزانم ئێران بردوویەتی و، پەنجەو دەستی کەس نەبراوەتەوەو ئەوە بوختانەو، سەبارەت بە تارق رەمەزان نازانم چی بڵێم دیارە (خەت مایلە) و کارێکی باشی بۆ کورد کردووە بۆیە ئازاد کراوەو ، حامید حاجی غالی ئەندامی سەرکردایەتی یەکێتی خۆی لە زۆر شت دزییەوەو وەڵامی نەداوە بەڵام هاوکاری ئێران لە کرتنی هەڵەبجە بە شانازی ئەزانێت.

لەمیانی ئاخافتنەکانی بەرپرسی مەکتەبی کۆمەڵایەتی یەکێتی زۆری شتی باسکردو راشکاوانە وتی ئێمە هیچمان نەکرد بەڵکو خەڵك راپەرینی کردو، من بەرپرسی عەسکەری بووم وەك حامیدی حاجی غالی

هیچم بۆ راپەرین نەکرد بەڵام بەرێز حامید ئەندامی سەرکردایەتی و بەرپرسی مەکتبی کۆمەڵایەتییە و نابی بە هیچ شێوەیەك زمانی زبر بەکار بهێنێت وهەوڵ نەدات مێژوو بشێوێنێت و راستگۆیان قسە بکات و، بۆ بیرهێنانەوەی لە سەنگ و قورسایی حزبی شیوعی پێویستە بە خۆیدابچێتەوە،

لە سەرەتای تێکۆشانی چەکداری پەیوەندی نێوان حزبی شیوعی و یەکێتی نیشتمانی کوردستان بتەوو سەقامگیر بوو، لەو سەردەمەدا جاروباری گرژی و ناکۆکی ودەمارگیری رووی ئەداو، زۆر جار رێکەوتن لە نێوان هەردوولا ئەکراو، لە شەرو پێکدادان لە گەڵ رژێمی خوێنرێژی حزبی بەعسی عەرەبی بە هانای یەکتر ئەچوون و، هاتووچۆو وسەردانی یەکتر لە نێوان جەلال تاڵەبانی سکرتێری گشتی یەکێتی و عەزیز محەمەد سکرتێری حزبی شیوعی عێراق گەرم بوو، بەڵام بە کرداری دوژمنکارانە ناحەزان توانیان شەرێکی خوێناوی لە پشتاشان دروستبکەن و، بووە هۆی شەهید کردنی 67 شیوعی و(لێرەدا وەبیر بەرپرسەکەی کۆمەڵایەتی یەکێتی ئەهێنمەوەو ئەڵێم شیوعیەکان 50 یان 60 کەس نین کاکی بەرپرسی کۆمەڵایەتی بەڵکو خاوەنی هەزاران شەهیدن.

لە پاش قەسابخانەکەی پشتاشان و، ئاشتبوونە جاریکی تر تێکۆشان لە دژی رژێمی بەعسی عەرەبی لە نێوان پێشمەرگەکانی حزبی شیوعی و یەکێتی درێژەی هەبوو وەك گرتنی شارۆچکەی قەرەداغ و، شەرکەی قەلاقایمزو کەلێش و گەرمیان لە رێژانی ئەنفالداو، خوێنی شەهیدانی شیوعی و یەکێتی تێکەڵاو بوو ، تەنها لە بەرنگاری فاشیستەکانی بەعسدا لە 9 ی نیسانی 1988 لە ئاوایی تازەشارو شیخ حەمیدی بناری گل خوێنی 8 قارەمانی شیوعی بە سەرپەرشتی مولازم سامی و 12 قارەمانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان بە سەرپەرشتی فەرماندەی شەهید نازم بچکۆل و، بەرنگاربوونەوەی هاورێیانی حزبی شیوعی و هەڤاڵانی یەکێتی بۆ زیاتر لە ماگێك دژ بە رژێمی دیکتاتۆری بەغدا لە دۆڵە کۆکاو شاخی چەکوش لە قەندیلی سەرکەش.

بێشك بەرێز حامید حاجی غالی وەك فەرماندەو پێشمەرگەی دێرین ئەزانێت شیوعییەکان و حزبە نەبەزەکەیان حزبی شیوعی هیچ کات لە تێکۆشان دوانەکەوتووەو رێیان دیارە لە شەڕەکانی : قزلەر، سێکانی، بادێنان، باڵەکایەتی، سوێلەمیش، بۆڵقامیش، شەقلاوە، سماقوڵی ، گەرمیان و نەوجول و هتد…

10/3/2020